EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 20.2.2024
COM(2024) 69 final

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2021

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2021

Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD) prispeva k ublažitvi najhujših oblik revščine v EU, kot so pomanjkanje hrane, revščina otrok in brezdomstvo.

V letu 2021 so socialne razmere zaznamovale višje stopnje revščine in socialne izključenosti, ki jih je deloma povzročila pandemija COVID-19. Leta 2020 je več kot 94 milijonom ljudem po vsej EU (21,9 % celotnega prebivalstva) grozila revščina ali socialna izključenost.

Glede na to so države članice uporabile razpoložljiva sredstva v okviru operativnih programov (OP) FEAD za zagotavljanje hrane in/ali osnovne materialne pomoči (23 držav v okviru OP I) ter spodbujanje socialnega vključevanja (Nemčija, Nizozemska, Danska in Švedska v okviru OP II). S tem so dopolnile nacionalne ukrepe za odpravo materialne prikrajšanosti ter boj proti revščini in socialni izključenosti.

Leta 2021 je bilo na voljo **4,6 milijarde EUR** (v tekočih cenah) iz sklada FEAD za programsko obdobje 2014–2020 (vključno z dodelitvijo iz REACT-EU), s čimer se je skupna vrednost sklada povečala na približno 5 milijard EUR (vključno z nacionalnimi dodelitvami).

Povprečna stopnja izvajanja v EU je leta 2021 znašala 63 %. Stopnje so bile najvišje v Bolgariji (91 %), Španiji (86 %) in na Nizozemskem (86 %). V Romuniji, na Madžarskem in Cipru se je stopnja izvajanja povečala v primerjavi z letom 2020.

Leta 2021 je v okviru sklada FEAD več kot 15 milijonov ljudi prejelo pomoč v hrani (rahlo povečanje v primerjavi s 14,9 milijona v letu 2020), 2,1 milijona pa osnovno materialno pomoč. Približno 18 000 posameznikov je prejelo podporo pri socialnem vključevanju v štirih državah, ki izvajajo drugo vrsto programov FEAD (OP II). Podpora v okviru sklada FEAD je bila enakomerno porazdeljena med moške in ženske (50 %/50 %). Kar zadeva starostne skupine, je bilo 26 % podpore v okviru sklada FEAD namenjenih otrokom, 11 % pa starejšim.

COVID-19 je v letu 2021 še naprej močno vplival na zagotavljanje pomoči v hrani in osnovne materialne pomoči. Povpraševanje po pomoči je bilo večje, poleg tega pa je bilo treba vključiti dodatne skupine ranljivih oseb. Spremenila sta se tudi način zagotavljanja podpore in vrsta te podpore (v Romuniji so na primer uvedli kupone). Lokalne organizacije upravičenke so našle načine za spoprijemanje z obstoječimi omejitvami in še naprej uspešno pomagale približno toliko prejemnikom kot v letu 2020. Pri razdeljevanju hrane in materialni pomoči so se pojavljali logistični izzivi. Vendar so bili ti sčasoma odpravljeni, kar je olajšalo odziv na stalno povpraševanje po podpori in ohranitev podobne ravni dostave kot v prejšnjem letu pandemije.

Kar zadeva pomoč v hrani, je bilo absolutno število ljudi, ki so prejeli **pomoč v hrani**, največje v Španiji, Franciji, Italiji, na Poljskem in v Romuniji. To je v skladu z velikim proračunom, ki je na voljo tem državam, in dodatnimi viri iz REACT-EU. Leta 2021 je bilo razdeljenih skoraj 450 000 ton hrane. To je vključevalo osnovne proizvode, kot so mlečni izdelki, testenine, riž, zelenjava in sadje, olje in meso, dostavljene v obliki paketov ali obrokov.

V državah, ki zagotavljajo **osnovno materialno pomoč** v okviru sklada FEAD, je to pomoč prejelo več kot dva milijona ljudi. Več kot polovica prejemnikov je bila v Romuniji, prejeli pa so higienske pakete in šolske potrebščine. Otroci so bili glavni prejemniki materialne pomoči na Cipru, Madžarskem, Irskem in v Avstriji.

Države članice, ki so izvajale programe za hrano in/ali osnovno materialno pomoč (OP I), so izvajale tudi **spremljevalne ukrepe**. Večina držav članic je še naprej izvajala kombinacijo spremljevalnih ukrepov. Med njimi so bili svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane, informacije za spodbujanje zdrave prehrane, kuharske delavnice, napotitve na pristojne službe, delavnice za boljše vključevanje v izobraževanje ali trg dela, svetovanje o upravljanju v gospodinjstvu ter dostop do nege in varstva otrok.

Programe FEAD za socialno vključevanje (OP II) so izvajale štiri države, in sicer Nemčija, Nizozemska, Danska in Švedska. Osredotočali so se na **ukrepe za socialno vključevanje** za posebne ciljne skupine: starejše ženske, migrante, manjšine in brezdomce. Leta 2021 so skupaj dosegli 18 000 ljudi.

V letu 2021 so na sklad FEAD še naprej močno vplivale posledice COVID-19. Države članice so morale ponovno preučiti prednostne naloge sklada FEAD, ciljne skupine, dejavnosti in vrste podpore ter hkrati zagotavljati nadaljnjo podporo ranljivim skupinam. Z dodatnimi viri, ki so na voljo v okviru REACT-EU, so bile dodatno podprte pobude, namenjene obravnavanju višjih stopenj negotovosti po vsej EU. Tako se je lahko ciljnim skupinam v okviru obstoječih programov FEAD zagotovilo več pomoči v hrani in osnovne materialne pomoči, s tem pa tudi ključna podpora ljudem, ki so bili že v negotovem položaju. Zato se je sklad FEAD izkazal za pomemben instrument pri podpiranju ambicij akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic, katerega cilj je zmanjšanje števila ljudi, ki jim grozita revščina in socialna izključenost. Prav tako predstavlja prožen način porabe dodatnega proračuna, ki je na voljo v okviru REACT-EU.

Zadnji dve leti izvajanja FEAD bosta prinesli dodatne izzive. Povečal se bo pritisk za dokončanje projektov in prijavo preostalih odhodkov, pomoč Ukrajincem, ki bežijo pred rusko vojaško agresijo, in ublažitev krize v zvezi z življenjskimi stroški, zaradi katere bi se lahko povečalo povpraševanje po materialni pomoči v EU.

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2021

1. UVOD

Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD)[1] **pomaga obravnavati najhujše oblike revščine v EU, kot so pomanjkanje hrane, revščina otrok in brezdomstvo.** Skupaj je bilo za obdobje 2014–2020 na voljo **4,6 milijarde EUR** (v tekočih cenah) iz sklada FEAD (vključno z dodelitvijo iz REACT-EU), s čimer se je skupna vrednost sklada povečala na približno 5 milijard EUR (vključno z nacionalnimi dodelitvami).

Države članice lahko sklad uporabijo na dva načina. Uporabljajo lahko:

- operativni program za hrano in/ali osnovno materialno pomoč (OP I) in/ali
- operativni program za spodbujanje socialnega vključevanja (OP II).

Hrano in/ali osnovno materialno pomoč je treba dopolniti s spremljevalnimi ukrepi. Ti lahko vključujejo izobraževalne dejavnosti za promocijo zdrave prehrane in svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane, psihološko in terapevtsko podporo, programe za pridobivanje znanj in spretnosti, svetovanje o upravljanju družinskega proračuna, družabne in prostočasne dejavnosti ter zagotavljanje pravnih storitev.

Ta povzetek v skladu s pravno podlago sklada FEAD[2] **temelji na nacionalnih poročilih o izvajanju za leto 2021**, ki jih je Komisija prejela od vsake države članice.

Pandemija COVID-19 je še zaostrila že tako pomembne izzive pri boju proti najhujšim oblikam (materialne) prikrajšanosti. Sklad FEAD je bil ustanovljen za pomoč pri odzivanju na najhujše oblike revščine v EU z zagotavljanjem pomoči v hrani in/ali osnovne materialne pomoči (OP I) ali podpore socialnemu vključevanju (OP II). V letnih poročilih o izvajanju za leto 2021 je izpostavljen odziv za spopadanje z vplivi pandemije COVID-19 na najbolj ogrožene ljudi ter ublažitev najhujših oblik revščine in socialne izključenosti. Sredstva iz sklada FEAD so ključnega pomena tudi pri zagotavljanju prepotrebne hrane in osnovne materialne pomoči Ukrajincem, ki bežijo pred rusko vojaško agresijo, zahvaljujoč dodatni prožnosti za programe FEAD v okviru kohezijskega ukrepa za begunce v Evropi (CARE).

Sklad FEAD dopolnjuje nacionalne ukrepe za odpravo materialne prikrajšanosti ter boj proti revščini in socialni izključenosti. S poudarkom na pomoči v hrani, osnovni materialni pomoči in socialni vključenosti obravnava izzive, kot so pomanjkanje hrane, revščina otrok in brezdomstvo. Ta prizadevanja so usklajena s strategijo Evropa 2020 ter akcijskim načrtom za evropski steber socialnih pravic in njegovim novim ambicioznim ciljem za leto 2030. V Uredbi je določeno, da je treba hrano in/ali osnovno materialno pomoč dopolniti s

[1] Uredba (EU) št. 223/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim (UL L 72, 12.3.2014, str. 1). Uredba je bila spremenjena avgusta 2018 z revizijo finančne uredbe (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802). Uredba (EU) 2020/559 spreminja Uredbo (EU) št. 223/2014, da se državam članicam omogoči odziv na izbruh COVID-19, in uvaja ukrepe za zagotavljanje, da bodo najbolj ogrožene osebe lahko še naprej prejemale pomoč iz sklada FEAD v varnem okolju. Uredba (EU) 2021/177, ki spreminja Uredbo (EU) št. 223/2014, državam članicam omogoča uporabo dodatnih finančnih sredstev, ki so na voljo za okrevanje po pandemiji COVID-19 v okviru pobude REACT-EU v letih 2021 in 2022.

[2] Člen 13(9) Uredbe (EU) št. 223/2014. Delegirana uredba Komisije (EU) št. 1255/2014 z dne 17. julija 2014 določa vsebino letnih in končnih poročil o izvajanju, vključno s seznamom skupnih kazalnikov.

spremljevalnimi ukrepi. To so dejavnosti, ki spodbujajo socialno vključevanje in reševanje izrednih socialnih razmer na trajnosten način, ki opolnomoča.

Socialne razmere, v katerih je sklad FEAD deloval v letu 2021, so zaznamovali nadaljnji izzivi glede revščine in socialne izključenosti, ki jih je deloma povzročila pandemija COVID-19. Leta 2020 revščina ali socialna izključenost ogrožala več kot 94 milijonov ljudi po vsej EU[3], kar je 21,9 % celotnega prebivalstva. Številke prikrivajo precejšnje razlike med državami članicami: gibale so se od 11,9 %, 14,8 % oziroma 15,9 % na Češkem, Slovaškem in Danskem do 32,1 %, 30,4 % oziroma 28,8 % v Bolgariji, Romuniji in Grčiji. Povečanje v letu 2020 je mogoče neposredno povezati s socialno-ekonomskimi izzivi zaradi sanitarnih ukrepov, sprejetih v odziv na COVID-19. Leta 2021 je pandemija verjetno dodatno negativno vplivala tudi na finančni položaj gospodinjstev, saj je kratkoročno prispevala k povečanju revščine in dohodkovne neenakosti.

Kljub izboljšavam, doseženim med letoma 2012 in 2019, je cilj strategije Evropa 2020, tj. 20 milijonov manj oseb s tveganjem revščine kot leta 2008, v zadnjem desetletju ostal nedosegljiv. V akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic je določen nov cilj do leta 2030, tj. zmanjšati število oseb, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, za dodatnih 15 milijonov na približno 76 milijonov v primerjavi z 91 milijoni v letu 2019[4]. Zaradi posebnih učinkov revščine in socialne izključenosti na otroke so v akcijskem načrtu določene tudi posebne in dodatne ambicije za zmanjšanje števila otrok (starih 17 let in manj), ki jim grozi revščina ali socialne izključenost, za 5 milijonov do leta 2030.

1.1 Prihodnji razvoj

Sklad FEAD je v okviru sedanjega dolgoročnega proračuna EU za obdobje 2021–2027 (imenovanega tudi večletni finančni okvir) vključen v Evropski socialni sklad plus (ESS+), da bi se poenostavilo financiranje in izboljšale sinergije med skladoma. Da bi se povečala podpora socialnemu vključevanju, se z uredbo o skladu ESS+[5] zahteva, da se vsaj 25 % sredstev iz sklopa ESS+ v okviru deljenega upravljanja dodeli za cilje socialnega vključevanja (v primerjavi z 20 % v okviru Evropskega socialnega sklada (ESS) za obdobje 2014–2020), dodatni najmanj 3 % na državo članico pa se dodelijo za obravnavanje materialne prikrajšanosti, kar je trenutni ključni cilj sklada FEAD. Države članice predvidevajo 5 milijard EUR sredstev ESS+ (4,5 milijarde EUR prispevka EU) za podporo najbolj ogroženim osebam. To je 4 % vseh dodeljenih sredstev iz ESS+ v okviru deljenega upravljanja, kar presega pravno zahtevo v višini 3 %.

Posebna pravila se uporabljajo za podporo za obravnavanje materialne prikrajšanosti, da bi ostala čim bolj racionalizirana. Čeprav je upravljanje dejavnosti, vključenih v prednostne naloge ali programe za materialno podporo (s poenostavljenimi zahtevami glede upravljanja in spremljanja), del ESS+, je zasnovano enostavneje, da se prepreči upravno breme za vključene organizacije.

1.2 Usklajevanje sklada FEAD na ravni EU

[3] Te vrednosti se nanašajo na EU27 za vsa leta in so na voljo na spletišču Eurostata (ILC_PEP S01). Manjkajoči podatki za Hrvaško v letih 2008 in 2009 so bili ekstrapolirani na podlagi sporočene vrednosti za leto 2010.

[4] Evropska komisija (2021), delovni dokument služb Komisije, priložen Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic (SWD(2021) 46 final).

[5] Uredba (EU) 2021/1057 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1296/2013.

Strokovna skupina FEAD je podobno kot v prejšnjih letih še naprej glavni forum, v okviru katerega si lahko organi upravljanja izmenjujejo informacije o izvajanju sklada. Strokovna skupina se je v letu 2021 sestala dvakrat (skupaj s tehnično delovno skupino ESS), da bi razpravljala o izvajanju programov FEAD. Obravnavani so bili zlasti spremljevalni ukrepi, revizije, usklajevanje z drugimi skladi EU, poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov in elektronski kuponi ter spremembe REACT-EU.

Za krepitev odnosov z deležniki so dejavnosti vzajemnega učenja za skupnost FEAD leta 2020 in 2021 nadomestile prejšnje sestanke mreže FEAD. V tem obdobju so bili izvedeni trije spletni tematski seminarji, tri medsebojne izmenjave in dve konferenci, na katerih so razpravljali o preostalih izzivih glede izvajanja in priložnostih, ki jih ponuja ESS+.

Na seminarjih in medsebojnih izmenjavah so razpravljali zlasti o:

- značilnostih novih končnih prejemnikov ukrepov, financiranih s skladom FEAD, in novih praksah, uvedenih med pandemijo COVID-19,
- morebitnih celostnih pristopih za podporo socialnemu vključevanju končnih prejemnikov,
- spremljanju in terenskem delu,
- spremljevalnih ukrepih za socialno vključevanje med pandemijo in po njej,
- izvajanju shem (elektronskih) kuponov ter
- udeležbi in vlogi deležnikov in končnih prejemnikov.

2. NAPREDEK PRI IZVAJANJU OPERATIVNIH PROGRAMOV[6]

2.1 Finančno izvajanje

Skupni upravičeni javni odhodki, namenjeni za podporo v okviru sklada FEAD, so leta 2021 znašali 694 milijonov EUR. Konec leta 2021 je bil za naložbe iz sklada FEAD na voljo skupni proračun v višini 5,0 milijarde EUR. Ta skupni proračun vključuje povečanje za 0,5 milijarde EUR v zvezi s svežnjem REACT-EU, ki je bil vzpostavljen v odziv na izbruh COVID-19. Vključuje namenska sredstva EU in nacionalno sofinanciranje za izvajanje. Do konca leta 2021 še niso bile odobrene vse spremembe pobude REACT-EU. Na podlagi pregleda sprememb programa, ki so bile ob koncu leta 2021 še vedno v teku, se je za leto 2022 pričakovalo dodatno povečanje skupnega proračuna.

Od 5,0 milijarde EUR so skupni odobreni odhodki do konca leta 2021 znašali 4,68 milijarde EUR (94 % skupnega proračuna)[7]**.** V letu 2021 so se sporočeni letni zneski odhodkov, ki so jih imeli upravičenci in so bili plačani za izvajanje dejavnosti, v primerjavi s prejšnjimi leti znatno povečali, in sicer na 768,3 milijona EUR, do konca leta 2021 pa so skupaj dosegli 3 614,5 milijona EUR (ali 65 % skupnega proračuna). **Tudi pri prijavljenih odhodkih je mogoče opaziti porast v primerjavi s prejšnjimi leti. Letni znesek**

[6] Podatki predstavljajo stanje izvajanja operativnih programov za obdobje 2014–2020, ki so se izvajali do 31. decembra 2021, kot so bili do 12. novembra 2022 sporočeni v letnih poročilih o izvajanju. Vsa poročila in podatki so zbrani v sistemu za upravljanje skladov v Evropski uniji – SFC2014 (https://ec.europa.eu/sfc/en/2014/fund/fead). Sistem SFC2014 ureja Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 463/2014 z dne 5. maja 2014.

[7] Z izrazom „odobreni odhodki“ se označuje „Skupni znesek upravičenih javnih izdatkov, odobrenih v dokumentih, ki določajo pogoje za podporo dejavnosti“, naveden v letnih poročilih o izvajanju (skupni kazalnik vložka 1, kot je določen v Prilogi k Delegirani uredbi Komisije (EU) št. 1255/2014 (UL L 337, 25.11.2014, str. 46)).

prijavljenih odhodkov je znašal 703,9 milijona EUR, s čimer je skupni znesek znašal 3 115,3 milijona EUR (ali 63 % skupnega proračuna).

Ob vključitvi dodatnih sredstev REACT-EU v proračun sklada FEAD za leto 2021 **noben program FEAD ni v celoti porabil razpoložljivih proračunskih sredstev do konca leta 2021; povprečna stopnja izvajanja v EU je znašala 63 %.** Stopnje izvajanja so določene na podlagi deleža celotnega dodeljenega proračuna, ki je trenutno prijavljen Komisiji. Trenutno razmeroma dobro napredujejo Bolgarija (91 %), Španija (86 %), Nizozemska (86 %), Finska (83 %), Poljska (82 %), Irska (80 %), Avstrija (78 %), Latvija (77 %), Ciper (73 %) in Madžarska (72 %). Glede na sedanje izvajanje naj bi do konca leta 2023 prijavile porabo vseh svojih proračunskih sredstev.

Največje povečanje izvrševanja proračuna je mogoče opaziti v Romuniji (povečanje za 26 odstotnih točk v primerjavi s koncem leta 2020), na Madžarskem (25 odstotnih točk), Cipru (21 odstotnih točk) in Nizozemskem (20 odstotnih točk). Potrebni bodo dodatni ukrepi za pospešitev izvrševanja, da bi se preprečila sprostitev obveznosti iz proračuna klada FEAD ob koncu leta 2023, zlasti v Italiji (trenutna stopnja izvajanja je 40 %), na Hrvaškem (46 %), v Litvi (64 %) in Sloveniji (56 %).

Izkazalo se je, da je sklad FEAD prožen in se odziva na nastajajoče potrebe, kot so tiste, ki izhajajo iz krize zaradi COVID-19. Aprila 2020 je bila uredba o FEAD spremenjena[8] v okviru naložbene pobude v odziv na koronavirus plus (CRII+). To je omogočilo uporabo načinov posredne dostave, tj. kuponi ali kartice (da se zmanjša tveganje za okužbo), in nakup osebne varovalne opreme za organizacije, ki zagotavljajo podporo v okviru sklada FEAD. Poleg tega so spremembe državam članicam omogočile uporabo 100-odstotne stopnje sofinanciranja za eno obračunsko leto. Do konca leta 2021 je bilo spremenjenih 12 programov FEAD: osem sprememb se je nanašalo na koriščenje 100-odstotne stopnje sofinanciranja, štiri pa na uvedbo izrednih ukrepov za odziv na pandemijo.

Februarja 2021 je bila sprejeta dodatna sprememba uredbe o FEAD kot del načrta Komisije za okrevanje v okviru pobude REACT-EU[9]. Ta sprememba omogoča državam članicam, da dodelijo dodatna finančna sredstva za programe v okviru sklada ESS, sklada FEAD in Evropskega sklada za regionalni razvoj. Ta dodatna sredstva lahko dopolnijo obstoječo podporo, kot je pomoč v hrani in/ali osnovna materialna pomoč, ali projekte socialnega vključevanja. Morala bi biti v skladu s posebnimi potrebami vsake države članice ter upoštevati število ogroženih, ki se je od izbruha pandemije COVID-19 povečalo. Skupno je bilo spremenjenih 13 operativnih programov (Belgija, Bolgarija, Estonija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Latvija, Luksemburg, Avstrija, Romunija, Slovenija in Slovaška), pri čemer so skupna dodatna sredstva iz obroka REACT-EU za leto 2021 znašala 506 milijonov EUR.

Uredba o FEAD je bila ponovno spremenjena 6. aprila 2022[10], in sicer v zvezi s kohezijskim ukrepom za begunce v Evropi (CARE). Ukrep CARE državam članicam in regijam omogoča več prožnosti pri uporabi sklada FEAD za zagotavljanje nujne pomoči ljudem, ki bežijo iz Ukrajine po obsežni ruski invaziji. Natančneje, države članice lahko po potrebi spremenijo nekatere dele svojih programov za obravnavanje krize in preprosto uradno obvestijo Komisijo, namesto da bi morale zaprositi za njeno odobritev. Poleg tega določa

[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32020R0559

[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32021R0177

[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.109.01.0001.01.ENG

zgodnejši datum upravičenosti za te pobude, tj. 24. februar 2022. Prav tako podaljšuje možnost 100-odstotnega sofinanciranja EU za obračunsko leto, ki se je začelo 1. julija 2021 in končalo 30. junija 2022. Poleg tega je bila 12. aprila 2022 sprejeta uredba[11], ki dopolnjuje ukrep CARE. Ta predlog spremembe zagotavlja likvidnost in pospešuje dostop upravičencev do sredstev. To doseže s prištetjem plačil predhodnega financiranja v višini 3,5 milijarde EUR k obroku REACT-EU za leto 2021 za programe FEAD in programe kohezijske politike.

2.2 Izvajanje na terenu

Doseg sklada FEAD in profil končnih prejemnikov

Leta 2021 je v okviru sklada FEAD 15,0 milijonov ljudi prejelo pomoč v hrani, 2,1 milijona ljudi pa osnovno materialno pomoč. Podporo pri socialnem vključevanju je prejelo malo manj kot 18 000 ljudi. Od 17,1 milijona vseh prejemnikov jih je bilo 50 % žensk, 26 % otrok in 11 % starejših od 65 let. Migranti, osebe tujega rodu ali pripadniki manjšin so predstavljali 18 %, invalidi 6 % in brezdomci 5 %.

Sklad FEAD je leta 2021 uspešno zagotovil pomoč v 27 državah članicah in tako dobro napredoval pri doseganju svojih ciljev. Večina držav članic (23 od 27) je razdeljevala hrano in/ali osnovno materialno pomoč ter izvajala spremljevalne ukrepe (preglednica 1, OP I). Štiri države članice so nadaljevale programe socialnega vključevanja (preglednica 1, OP II).

Preglednica 1 Vrsta pomoči – FEAD

Operativni program	Vrsta pomoči	Država članica (DČ)
OP I	Hrana	**10 držav članic**: BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI
	Osnovna materialna pomoč	**1 država članica**: AT
	Oboje	**12 držav članic**: CY*, CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, RO SK^
OP II	Socialno vključevanje	**4 države članice**: DE, DK, NL, SE
* Ciper je leta 2019 zaključil projekt zagotavljanja hrane in se od takrat osredotoča le na osnovno materialno pomoč. ^ Slovaška je med letoma 2016 in 2020 zagotavljala osnovno materialno pomoč, od takrat pa poroča le o pomoči v hrani.		

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021.

Otroci predstavljajo približno 26 % oseb, ki so leta 2021 prejele hrano, osnovno materialno pomoč ali pomoč pri socialnem vključevanju. Ta delež se je v primerjavi z letom 2020, ko je znašal 28 %, nekoliko zmanjšal. V več državah članicah, zlasti v Belgiji, na

[11] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.115.01.0038.01.ENG

Hrvaškem, Madžarskem, v Franciji in na Malti, so otroci predstavljali velik delež oseb, ki so prejeli pomoč v hrani. Poleg tega so Ciper, Madžarska, Irska in Avstrija zagotovili materialno pomoč samo otrokom (torej so predstavljali vse prejemnike osnovne materialne pomoči).

Približno 18 % končnih prejemnikov je bilo migrantov, oseb tujega rodu ali pripadnikov manjšin (vključno z marginaliziranimi skupnostmi, kot so Romi). Vendar je ta delež morda podcenjen, saj se informacije o migrantih, ki prejemajo podporo, ne sporočajo vselej zaradi varstva podatkov (Grčija, Francija in Slovaška). Migranti so na splošno največja skupina, sledijo pa jim begunci in prosilci za azil.

Ocenjuje se, da je bilo 5 % končnih prejemnikov sredstev iz sklada FEAD brezdomcev; ta delež je ostal na splošno stabilen. Vendar je število brezdomcev še posebno težko oceniti, saj niso evidentirani in so pogosto nenaklonjeni temu, da bi navedli osebne podatke. Na Irskem, Češkem in v Franciji je bilo med končnimi prejemniki, ki so prejeli pomoč v hrani, več kot 10 % brezdomcev. V Italiji je bilo brezdomcev, ki so prejeli pomoč v hrani, razmeroma malo (3,7 %), predstavljali pa so največjo skupino prejemnikov osnovne materialne pomoči (94 % vseh končnih prejemnikov). Tudi na Češkem je bil delež brezdomnih končnih prejemnikov osnovne materialne pomoči razmeroma velik (21 %).

Približno 6 % končnih prejemnikov je bilo invalidov. Delež invalidov, ki so prejeli pomoč v hrani, je bil največji v Bolgariji in na Madžarskem (31 % v obeh državah). Delež invalidov, ki so prejeli materialno pomoč, je bil razmeroma visok v Romuniji, Latviji in Litvi (19 %, 17 % oziroma 12 %).

Izvajanje sklada FEAD v okviru pandemije COVID-19

V letu 2021 so na zagotavljanje pomoči v hrani in osnovne materialne pomoči še naprej močno vplivali omejitve zaradi COVID-19 in večje povpraševanje po pomoči. Spremembe za obravnavo tega vprašanja, ki so bile uvedene leta 2020, so se nadaljevale tudi v letu 2021. Primeri iz programov v letu 2021 vključujejo spremembe vrst in števila končnih prejemnikov, načinov zagotavljanja podpore in vrste podpore.

V več programih je bilo navedeno, da so bili vključeni dodatni socialno ranljivi posamezniki in družine, ki pred pandemijo COVID-19 niso prejemali podpore, da bi se lažje spopadli s težavami, nastalimi zaradi pandemije. To je nadalje analizirano v posebnih oddelkih tega poglavja. V tem poglavju je izpostavljen tudi izbor novih skupin v letu 2020 (poleg nadaljevanja obstoječe podpore) za prejemanje pomoči v hrani in zlasti osnovne materialne pomoči. Kot je podrobno opisano v posebnih oddelkih v nadaljevanju, se je povečana podpora med pandemijo v letu 2021 nadaljevala. Latvija je na primer poročala, da je v izrednih razmerah leta 2021 podaljšala upravičenost gospodinjstev, ki potrebujejo pomoč, in gospodinjstev z nizkimi dohodki, s čimer je dejansko zagotovila, da so bili prejemniki dlje časa zajeti v program. V Bolgariji so bile podprte dodatne skupine, vključno s tistimi, ki so bile vključene na podlagi socialno-ekonomskega statusa, in osebami z visokim tveganjem za okužbo s COVID-19 (ki so jim pomagali z dostavami na dom). Medtem ko se je skupno število končnih prejemnikov med pandemijo povečalo, se je v nekaterih programih poročalo o manjšem številu prejemnikov. Na Irskem se je na primer število končnih prejemnikov zmanjšalo zaradi nacionalnih programov dohodkovne podpore v času pandemije. Zato se je lahko sklad FEAD namesto tega osredotočil na podporo dobrodelnim organizacijam, in sicer z izboljšanjem kakovosti in raznolikosti hrane ter vključevanjem ranljivih oseb, ki jih je težje doseči.

Pandemija je močno vplivala tudi na načine zagotavljanja podpore. Da bi se zmanjšalo tveganje izpostavljenosti prejemnikov okužbam, se je v okviru programov namesto uporabe osrednjih prevzemnih točk razširila dostava hrane in osnovne materialne pomoči na dom. Ta sprememba je omenjena kot ena najvidnejših v različnih programih, na primer v Estoniji, Grčiji in Latviji. Estonija je poročala, da je bilo na dom dostavljenih veliko več paketov hrane kot v obdobju pred letom 2020. Paketi hrane so bili dostavljeni tudi neposredno v zavetišča za brezdomce. V Latviji so bili pripravljeni obroki, ki so jih prej stregli v ljudskih kuhinjah, na voljo le za s seboj. V večini programov so poročali, da je COVID-19 povzročil velike logistične izzive pri distribuciji. V nekaterih državah so dostavo na dom opravile organizacije upravičenke in njihovi prostovoljci/osebje, v drugih pa so uporabljali tudi storitve dostave paketov. Pandemija je vplivala na razpoložljivost prostovoljcev in drugega osebja pri delu v distribucijskih centrih. V Franciji so bili to glavni dejavniki, ki so vplivali na izvajanje sklada FEAD. Hkrati je Francija poročala, da se je vloga pomoči v hrani v okviru sklada FEAD povečala zaradi manjšega števila donacij supermarketov in kmetijskih partnerjev.

Nazadnje, v nekaterih primerih se je spremenila tudi vrsta podpore. Medtem ko so bili pomoč v hrani in vrste dobavljene hrane razmeroma stabilni (razen na Irskem, kot je navedeno zgoraj), se je osnovna materialna pomoč hitro prilagodila posebnim potrebam zaradi pandemije od leta 2020 naprej. Pomoč je vključevala osebno varovalno opremo, razkužila in dodatne higienske izdelke za pomoč pri obvladovanju posebnih potreb ranljivih skupin med pandemijo. Te spremembe na splošno niso pomenile, da so bile obstoječe vrste osnovne materialne pomoči nadomeščene. Na Cipru se je distribucija izdelkov za novorojenčke med pandemijo nadaljevala. Francija in Romunija sta poročali o drugih spremembah v zvezi z načinom organizacije podpore. Leta 2021 sta obe državi uporabljali kupone, ki so omogočali neposreden „nakup“ pomoči v hrani in osnovne materialne pomoči. Romunija je poročala, da je z uporabo kuponov lažje učinkovito dosegla prejemnike podpore.

OP I – Pomoč v hrani

Absolutno število ljudi, ki so prejeli pomoč v hrani, je bilo največje v Španiji, Franciji, Italiji, na Poljskem in v Romuniji (glej preglednico 2). Proračun Italije se je zaradi pobude REACT-EU znatno povečal, in sicer za nekaj manj kot 200 milijonov EUR, s čimer se je povečalo število ljudi, ki so prejeli pomoč v hrani. Tudi v Romuniji se je število oseb, ki so prejele podporo, močno povečalo v primerjavi z letom 2020 (z 1,2 milijona na 1,5 milijona). To je bilo povezano s povečanim proračunom zaradi pobude REACT-EU (56 milijonov EUR) in njegovim hitrejšim izvrševanjem. V drugih državah članicah, pa je število doseženih ljudi v primerjavi s prejšnjimi leti ostalo razmeroma stabilno. Francija je med letoma 2020 in 2021 poročala o zmanjšanju števila končnih prejemnikov (5,1 milijona v letu 2021 v primerjavi s 5,5 milijona v letu 2020), vendar je to še vedno veliko več kot pred pandemijo COVID-19. V letnem poročilu Francije o izvajanju ni pojasnjeno, zakaj je prišlo do tega zmanjšanja. Vendar je v njem poudarjeno, da mora sklad FEAD še naprej zagotavljati pomoč v hrani v okoliščinah, na katere je močno vplival COVID-19 in v katerih je manj donacij iz zasebnega sektorja. Prožnejša nacionalna izvedbena pravila, sprejeta v odziv na COVID-19, so veljala vse leto 2021. Zato ta prožnost ni vplivala na zmanjšanje števila končnih prejemnikov.

Preglednica 2 Število oseb, ki prejemajo pomoč v hrani – po letih (v tisočih)

Država članica	2018	2019	2020	2021	% EU
BE	394	359	382	449	3 %
BG	540	466	494	553	4 %
CY	2	2	–	–	0 %
CZ	101	57	78	62	0 %
EE	23	21	26	24	0 %
ES	1 288	1 229	1 496	1 468	10 %
FI	281	316	317	295	2 %
FR	4 340	4 790	5 504	5 120	34 %
EL	353	290	294	319	2 %
HR	42	108	23	62	0 %
HU	184	141	182	177	1 %
IE	152	195	277	157	1 %
IT	2 678	2 079	2 657	2 984	20 %
LT	197	192	183	195	1 %
LU	13	13	13	13	0 %
LV	70	76	75	88	1 %
MT	13	11	12	10	0 %
PL	1 385	1 356	1 337	1 254	8 %
PT	79	93	149	170	1 %
RO**	–	–	1 186	1 486	10 %
SI	158	153	157	151	1 %
SK	192	185	137	7	0 %
EU	12 486	12 128	14 980	15 044	100 %

** Podatki za Romunijo ne temeljijo na letnem poročilu o izvajanju, temveč na dodatnih pojasnilih, ki jih je organ upravljanja predložil Komisiji zaradi neskladnosti, ki bo odpravljena po letu 2022[12].

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Programi FEAD po vsej EU so bili osredotočeni na različne prednostne ciljne skupine, kar se neposredno odraža v različnih skupinah prejemnikov, ki so prejeli podporo. To je predvsem zato, ker programi FEAD dopolnjujejo različne nacionalne politike. Iz preglednice 3 je razvidno, da je bil na Madžarskem razmeroma velik delež pomoči v hrani namenjen otrokom (60 %), medtem ko so se druge države članice pogosteje odločile, da bodo uporabile sklad FEAD za neposredno pomoč v hrani za osebe, starejše od 65 let (Bolgarija: 35 %, Finska: 36 %, Latvija: 31 %, Romunija: 29 %). Ženske so predstavljale 50 % vseh prejemnikov pomoči v hrani. Vendar se tudi to med državami članicami zelo razlikuje: ženske so predstavljale 59 % končnih prejemnikov v Bolgariji in 57 % na Malti, vendar le 24 % na Madžarskem in 31 % na Irskem (kar je precej pod povprečjem EU). Belgija, Češka, Luksemburg, Madžarska in Španija so z ukrepi pomoči v hrani dosegle visok delež migrantov. Povprečni delež invalidov, ki so prejeli pomoč v hrani, je bil v EU razmeroma nizek in je v povprečju znašal 5 %. Precej več invalidov pa so dosegle Madžarska (33 %), Bolgarija (29 %), Romunija (17 %), Latvija (17 %), Poljska (16 %) in Litva (12 %). Brezdomci niso pogosto prejeli pomoči v hrani, razen na Češkem (17 %), Irskem (17 %) in zlasti na Slovaškem (100 %). Slovaška je celotni program pomoči v hrani usmerila v pripravljene tople obroke za brezdomce v petih mestih.

Preglednica 3 Kategorije prejemnikov pomoči v hrani v letu 2021

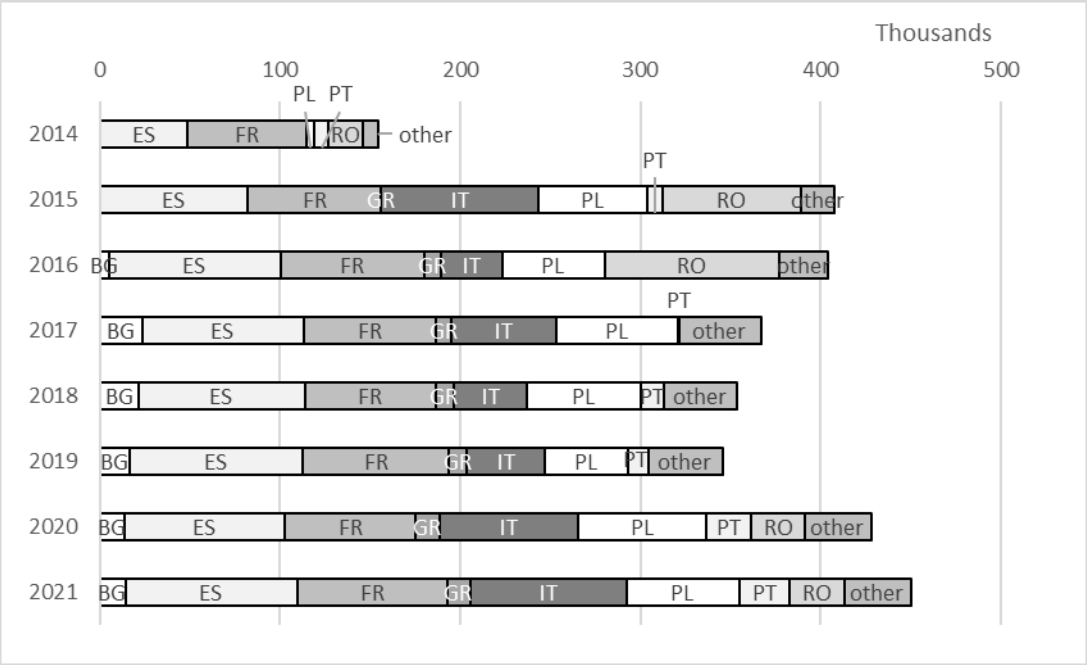
	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
BE	29%	9%	39%	29%	3%	5%
BG	22%	35%	59%	8%	29%	0%
CY						
CZ	48%	9%	40%	26%	7%	17%
EE	22%	18%	53%	22%	19%	4%
ES	29%	7%	53%	27%	2%	2%
FI	14%	36%	45%	12%	2%	1%
FR	31%	7%	52%	0%	0%	11%
GR	20%	10%	52%	7%	3%	3%
HR	46%	18%	53%	4%	2%	0%
HU	60%	12%	24%	32%	33%	6%
IE	36%	8%	31%	15%	4%	17%
IT	20%	11%	52%	23%	1%	4%
LT	25%	11%	52%	1%	12%	0%
LU	28%	2%	51%	79%	3%	2%
LV	13%	31%	56%	2%	17%	1%
MT	51%	7%	57%	8%	1%	0%
PL	26%	13%	51%	1%	16%	3%
PT	27%	7%	54%	8%	1%	0%
RO	24%	29%	40%	5%	17%	0%
SI	20%	18%	53%	9%	4%	1%
SK	0%	6%	23%	0%	4%	100%
EU	27%	12%	50%	10%	5%	6%

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

[12] Romunija v uradnih podatkih, predloženih v letnem poročilu o izvajanju, ni upoštevala prejemnikov, ki so pomoč v hrani prejemali že v prejšnjih letih, kar ni v skladu s poročanjem drugih držav. Po ugotovljeni neskladnosti je organ upravljanja predložil popravljene podatke.

Da bi se ocenile spremembe ciljnih skupin, ki so jih med pandemijo dosegli ukrepi pomoči v hrani, financirani iz sklada FEAD, so se osebne značilnosti prejemnikov v letih pandemije (2020–2021) primerjale z zbirno populacijo prejemnikov pomoči v hrani v obdobju 2014–2019. Na ravni EU je pomoč v hrani med pandemijo COVID-19 dosegla nekoliko manj otrok (–2 odstotni točki) kot pred pandemijo. Delež starejših, žensk, invalidov in brezdomcev se je v primerjavi z letom 2020 povečal za 1 odstotno točko. Le nekaj držav članic je poročalo o bistvenih spremembah deleža posameznih ciljnih skupin prejemnikov. Bolgarija in Madžarska izstopata, saj se je delež invalidov, ki so prejeli pomoč v hrani, povečal (10 oziroma 11 odstotnih točk več kot pred letom 2020). V obeh državah je bila pomoč v hrani posebej namenjena socialno ogroženim invalidom, čemur sta se posvečali že pred pandemijo COVID-19. Zaradi zapor zaradi COVID-19 se je njihov položaj še poslabšal, na kar sta se državi skušali odzvati s programi FEAD.

Slika 1 Pomoč v hrani, zagotovljena v obdobju 2014–2021 (v tisoč tonah), po državah članicah

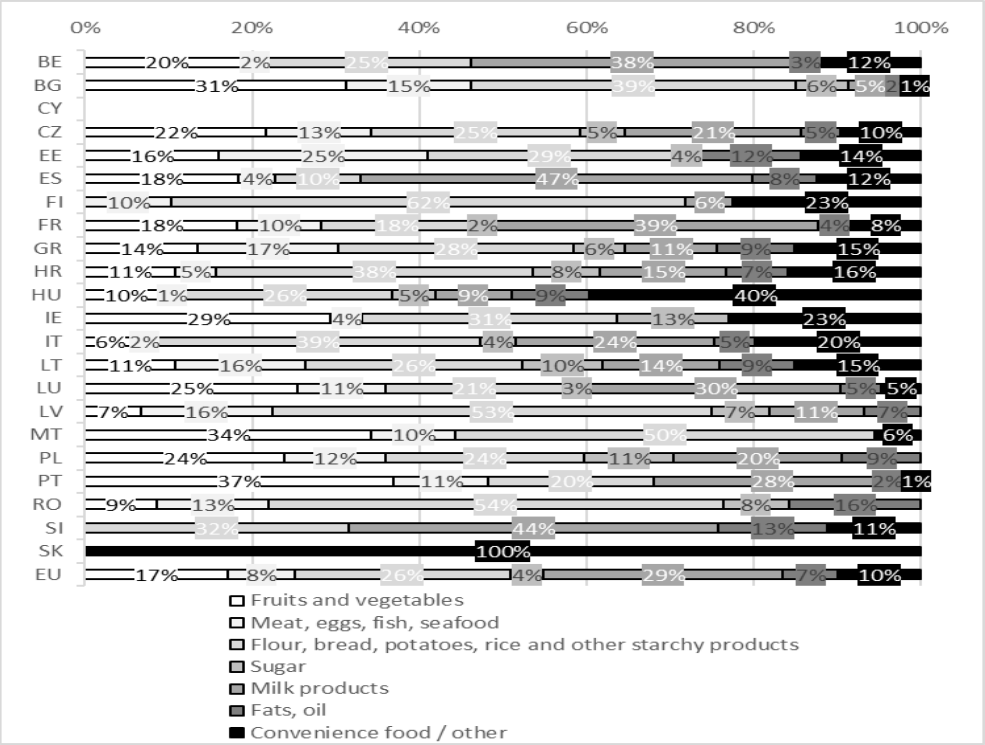
Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Količina hrane, merjena v tonah, se je od leta 2019 stalno povečevala in leta 2021 znašala skoraj 450 000 ton. . Države članice so to najpogosteje pojasnile s potrebo po odzivu na povečanje negotovosti v času zapor zaradi COVID-19. Delež posameznih držav članic glede na celoto se skozi čas ni bistveno spremenil. Romunija izstopa, ker med letoma 2017 in 2019 ni zagotavljala pomoči v hrani, vendar jo je ponovno uvedla po letu 2020.

Vse države članice so tako ali drugače poročale, da spoštujejo medsektorsko načelo, da ima pomoč v hrani vlogo pri zagotavljanju uravnotežene prehrane najbolj ogroženih oseb, vendar se njihove odločitve glede izvajanja zelo razlikujejo. Slika 2 zagotavlja boljši vpogled v posebne odločitve pri izbiri živil. Bolgarija, Irska, Malta in Portugalska so vključile nadpovprečne deleže sadja in zelenjave. Na Finskem, v Latviji, na Malti in v Romuniji so škrobni proizvodi, vključno z moko, kruhom, krompirjem in rižem, predstavljali

več kot polovico hrane. V Belgiji, Franciji, Španiji in Sloveniji je bil delež mlečnih proizvodov glede na celotno sestavo živil nad povprečjem EU. Pripravljena hrana ali živila, ki jih ni bilo mogoče razvrstiti, so v povprečju predstavljala približno 10 %, vendar so na Slovaškem predstavljala celotno živilsko košarico, na Madžarskem pa 40 % živilske košarice. Slovaška je zagotavljala vročo juho, pecivo in toplo brezalkoholno pijačo, ki je razvrščena v preostalo kategorijo. Za Ciper ni podatkov, saj v letu 2021 ni zagotavljal pomoči v hrani; pri zadnji dostavi pomoči v hrani leta 2018 je vključil predvsem škrobne proizvode (45 %), sledili pa so jim sadje in zelenjava (27 %) ter v manjši meri živalski proizvodi (14 %) in mlečni izdelki (14 %).

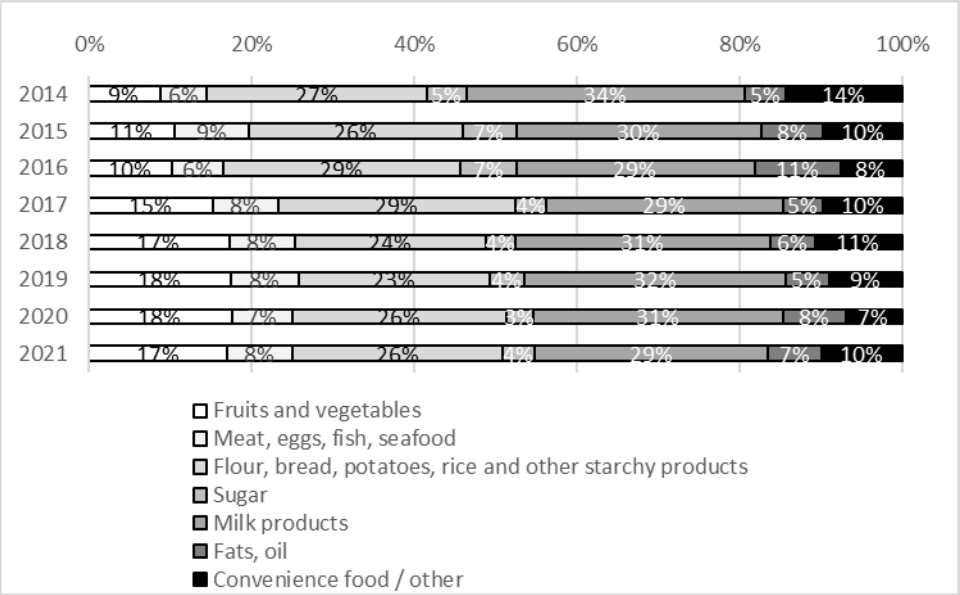
Slika 2 Sestava pomoči v hrani v letu 2021 – po državah članicah

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Sestava pomoči v hrani se skozi čas ni bistveno spremenila. Samo **v obdobju 2014–2016 je sestava vrst zagotovljene pomoči v hrani nekoliko drugačna**, morda zaradi nekoliko drugačne kombinacije držav članic, ki so zagotavljale podporo v navedenih letih.

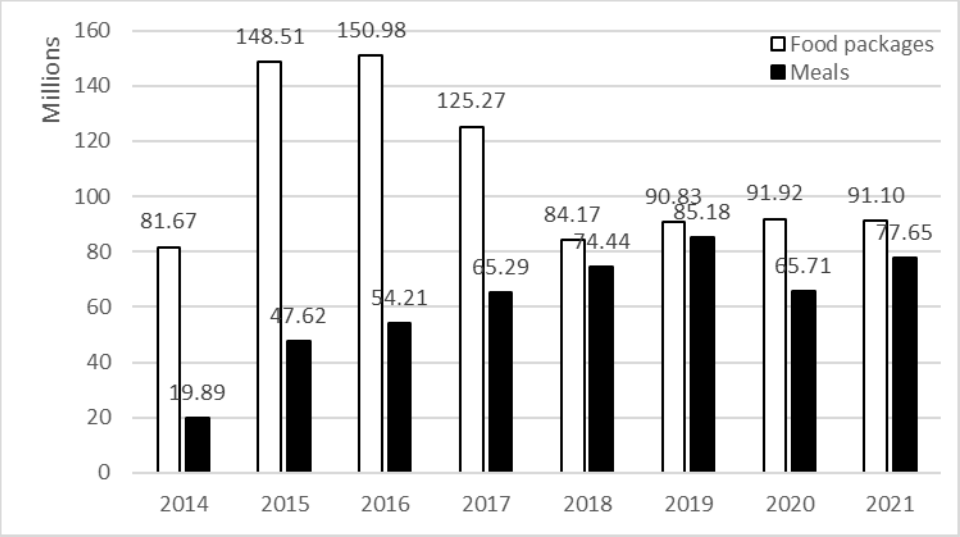
Slika 3 Sestava zagotovljene pomoči v hrani (kot delež skupne podpore)

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Živila so bila predana v obliki paketov hrane ali neposredno kot obroki. Slovaška je obroke razdeljevala samo v letu 2021, Francija, Litva, Luksemburg, Malta, Portugalska in Slovenija pa so obroke razdeljevali le v obliki paketov hrane. Druge države članice so razdeljevale oboje. Na sliki 4 je prikazano, da se je trend dostave paketov hrane od leta 2019 ustalil; leta 2021 je bilo skupaj razdeljenih 91,1 milijona paketov hrane in 77,7 milijona obrokov.

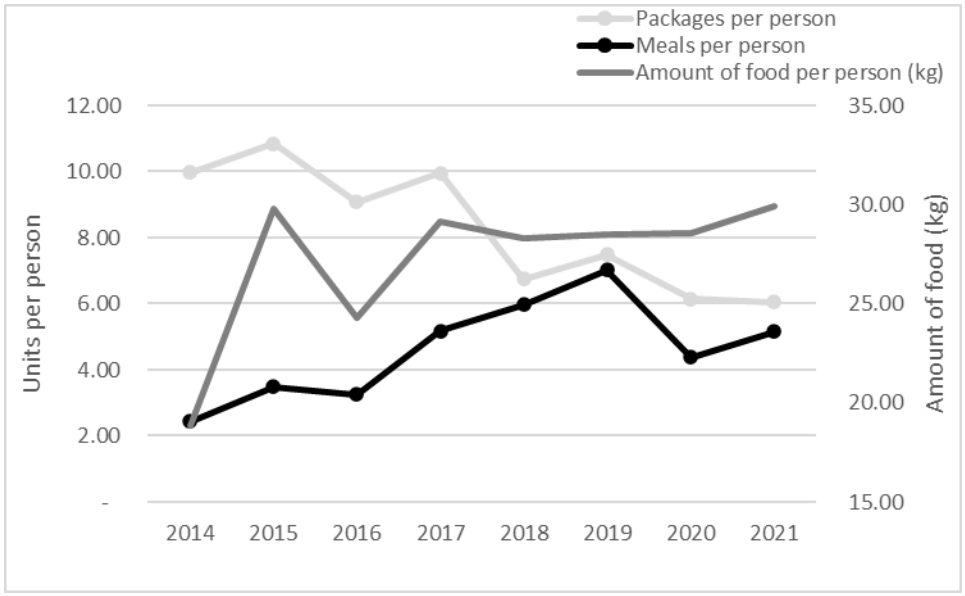
Slika 4 Gibanje števila razdeljenih paketov hrane in obrokov skozi čas

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

V pregledu je bilo ocenjeno tudi gibanje števila razdeljenih paketov in obrokov na osebo in skozi čas. Skupno število paketov na osebo se je od leta 2015 stalno zmanjševalo, in sicer s približno deset v povprečju na nekoliko več kot šest v letu 2021. Nasprotno se je število obrokov, razdeljenih na osebo, povečalo, in sicer s povprečno dveh obrokov na osebo v letu 2014 na nekoliko manj kot šest obrokov v letu 2021. Količina hrane, razdeljene na osebo po teži, se je močno povečala, in sicer z 18,9 kg v letu 2014 na 30,0 kg v letu 2021.

Slika 5 Spremembe v razdelitvi hrane na osebo – 2014–2021, različni kazalniki

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

OP I – osnovna materialna pomoč

Države članice so poročale o razmeroma stabilnem številu prejemnikov osnovne materialne pomoči med letoma 2018 in 2021 (glej preglednico 4). Romunija je zagotovila osnovno materialno pomoč več kot polovici vseh končnih prejemnikov v EU in jim je v obdobju 2020–2021 zagotovila štiri pošiljke paketov higienskih pripomočkov. Sklad FEAD je leta 2021 podprl tudi nakup šolskih potrebščin, in sicer je staršem upravičenih prikrajšanih otrok zagotovil elektronske kupone. Te kupone so lahko uporabili za nakup osnovnih šolskih potrebščin in oblačil za svoje otroke.

Preglednica 4 Število oseb, ki prejemajo osnovno materialno pomoč (v tisočih)

DČ	2018	2019	2020	2021	% EU
AT	45	44	44	42	2 %
CY	1	1	1	1	0 %
CZ	72	34	58	51	2 %
EL	239	189	266	275	13 %
HR	24	83	0	15	1 %
HU	26	57	128	150	7 %
IE	41	40	51	45	2 %
IT	–	5	25	29	1 %
LT	197	192	183	195	9 %
LU	13	13	13	13	1 %
LV	17	70	69	81	4 %
RO**	–	–	1 122	1 188	57 %
SK	110	97	–	–	0 %
EU	785	824	1 960	2 084	100 %

** Podatki za Romunijo ne temeljijo na letnem poročilu o izvajanju, temveč na dodatnih pojasnilih, ki jih je organ upravljanja predložil Komisiji zaradi neskladnosti, ki bo odpravljena po letu 2022.

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Na Cipru, Madžarskem in Irskem je bila osnovna materialna pomoč zagotovljena le otrokom, velik delež prejemnikov pa so otroci predstavljali tudi v Avstriji (84 %). Osnovna materialna pomoč na splošno ni bila namenjena ljudem, starejšim od 65 let, čeprav je bila v Latviji (31 %) in na Hrvaškem (19 %) podpora tej skupini večja od povprečja EU (10 %).

Ženske so predstavljale nadpovprečen delež prejemnikov materialne pomoči v Latviji (57 %), na Irskem (58 %) in v Avstriji (63 %); na Cipru so bile edine prejemnice osnovne materialne pomoči (dekleta, mlajša od 15 let).

Število doseženih oseb z migrantskim ozadjem je bilo v Avstriji, na Cipru, Češkem, v Italiji in Luksemburgu nad povprečjem EU. V Litvi, Latviji in Romuniji je bil delež invalidov, ki so prejeli osnovno materialno pomoč, nekoliko večji kot v drugih državah članicah.

V Italiji je bila osnovna materialna pomoč posebej namenjena brezdomcem (94 %); država se je osredotočila na ljudi, ki trpijo resno materialno prikrajšanost, med katerimi je bila večina brezdomcev tujega rodu. Italija je poročala, da je večina (72 %) oseb, ki so leta 2021 prejeli osnovno materialno pomoč, prejela tudi pomoč v hrani (povečanje s 46 % v letu 2020). Država si je prizadevala ne le takoj odzvati na osnovne potrebe oseb, ki živijo v skrajni revščini, temveč tudi postopno odpraviti resno prikrajšanost. To kaže, kako je italijanski program FEAD od začetka pandemije celoviteje podpiral prejemnike v odziv na vse večje povpraševanje po pomoči, povezano s težjimi razmerami, ki jih je povzročila pandemija.

Preglednica 5 Osebne značilnosti prejemnikov osnovne materialne pomoči v letu 2021

	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
AT	84%	0%	63%	67%	0%	0%
CY	100%	0%	100%	66%	0%	0%
CZ	39%	11%	40%	33%	8%	22%
GR	21%	9%	52%	8%	2%	3%
HR	35%	19%	52%	2%	2%	0%
HU	100%	0%	1%	7%	1%	0%
IE	100%	0%	58%	6%	0%	0%
IT	3%	4%	14%	77%	1%	94%
LT	25%	11%	52%	1%	12%	0%
LU	28%	2%	51%	79%	3%	2%
LV	14%	31%	57%	1%	17%	0%
RO	31%	11%	28%	6%	19%	0%
SK						
EU	36%	10%	34%	9%	13%	2%

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Kategorije prejemnikov osnovne materialne pomoči med pandemijo so se prav tako primerjale s kategorijami pred letom 2020 (glej preglednico 6). **Razlike so večje kot pri pomoči v hrani, tako na ravni držav članic kot na skupni ravni EU.** Osnovna materialna pomoč, zagotovljena med pandemijo, je dosegla manjši delež žensk kot pred letom 2020 (za 15 odstotnih točk) in več invalidov (za 9 odstotnih točk). V Latviji je osnovno materialno

pomoč v okviru sklada FEAD v obdobju 2020–2021 prejel veliko manjši delež otrok glede na vse prejemnike (zmanjšanje za 32 odstotnih točk) v primerjavi z obdobjem pred pandemijo. V latvijskem poročilu je to pojasnjeno s poudarkom na večjih potrebah starejših med pandemijo ter nacionalnih zakonodajnih spremembah in posebnih nacionalnih priložnostih podpore, osredotočenih na družine. Zaradi tega se je zmanjšala potreba, da se sklad FEAD osredotoči na te skupine. To je razvidno tudi iz splošnega majhnega povečanja **absolutnega** števila otrok, ki so prejeli osnovno materialno pomoč. Madžarska poroča, da je z osnovno materialno pomočjo dosegla manjši delež migrantov glede na celotno populacijo (–24 odstotnih točk), vendar tega zmanjšanja ni pojasnila.

Na Cipru se je delež žensk, ki so prejele osnovno materialno pomoč, med pandemijo močno povečal. S 57 % pred pandemijo se je povečal na 100 % med pandemijo (povečanje za 43 odstotnih točk), saj so pomoč v tem obdobju prejele le ženske. Vendar ta sprememba ni povezana s pandemijo, temveč je posledica racionalizacije materialne podpore za novorojenčke, ki je od leta 2020 posebej namenjena materam.

Preglednica 6 Spremembe ciljnih skupin, ki so prejemale materialno pomoč, med obdobjema 2014–2019 in 2020–2021

change in percentage points	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
AT	-3	-	6	13	-	-
CY	-	-	43	11	-	-
CZ	-4	-4	-10	-1	-1	5
GR	-5	4	0	6	1	2
HR	8	-3	1	-7	-3	-0
HU	2	-	-2	-24	-2	-
IE	2	-	4	1	-	-
IT	5	2	7	-2	-4	5
LT	-1	2	0	-0	1	-0
LU	-2	1	-1	7	-1	2
LV	-32	15	4	-1	7	-0
RO						
SK						
EU	-4	3	-15	-2	9	-0

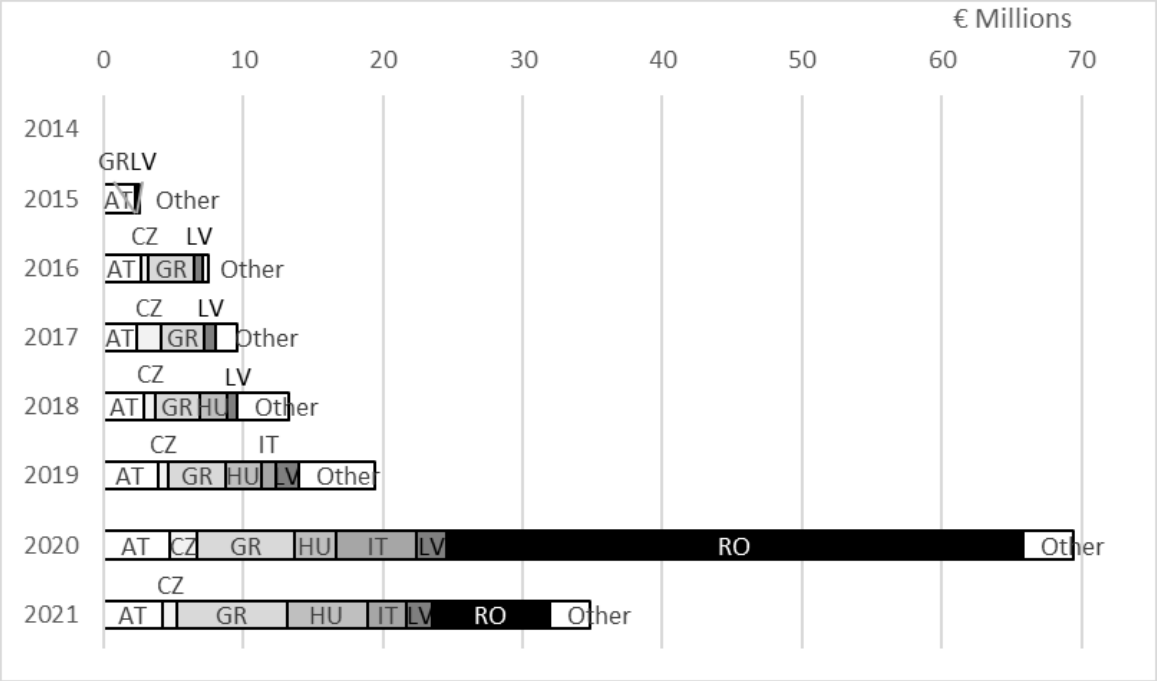
Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022[13].

Letna poročila držav članic kažejo **trend povečevanja denarne vrednosti osnovne materialne pomoči, zagotovljene v okviru sklada FEAD do leta 2020**. Čeprav se je ta trend začel že pred letom 2020, je mogoče opaziti znatno povečanje vrednosti materialne pomoči po začetku pandemije leta 2020. Romunija izstopa predvsem zato, ker je letos ponovno začela izvajati dejavnosti sklada FEAD. Tudi ob neupoštevanju Romunije je na sliki 6 še vedno razviden pozitiven trend do leta 2020, in sicer je zagotovljena osnovna materialna pomoč dosegla 34,9 milijona EUR. Za leto 2021 je bilo zabeleženo manjše zmanjšanje skupne vrednosti, predvsem zaradi Romunije in Italije, vendar je vrednost v večini držav ostala nespremenjena ali pa se je povečala. Leta 2021 so bile znatne vrednosti materialne pomoči zagotovljene v Avstriji (4,2 milijona EUR), Grčiji (7,9 milijona EUR), Madžarski (5,7 milijona EUR) in Romuniji (8,4 milijona EUR). Italija ni jasno pojasnila zmanjšanja vrednosti dostavljenih dobrin v letu 2021 v primerjavi z letom 2020. Vendar ta

[13] Za Romunijo in Slovaško ni podatkov, ker nista imeli prejemnikov, ki bi jih bilo mogoče primerjati. Romunija ni poročala o prejemnikih pred letom 2020, Slovaška pa ni poročala o prejemnikih osnovne materialne pomoči od leta 2020.

država navaja, da so se razmere po pandemiji COVID-19 spremenile, zaradi česar so morali izvajalski organi delno reorganizirati razdeljevanje materialne pomoči.

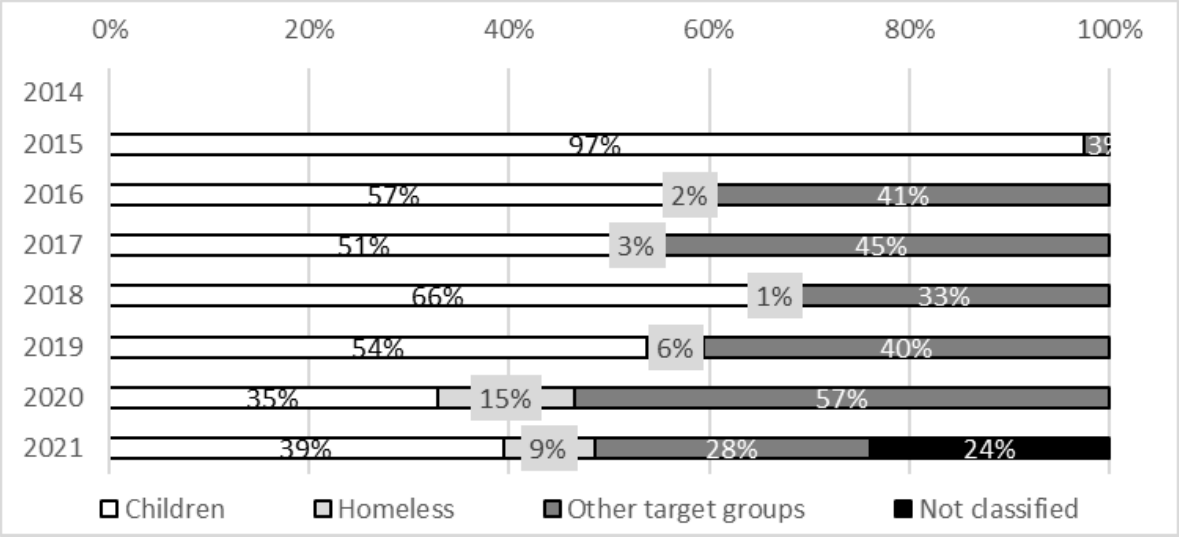
Slika 6 Skupna denarna vrednost zagotovljene osnovne materialne pomoči (vrednost v milijonih EUR)

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Od začetka programskega obdobja 2014–2020 se je porazdelitev vrednosti zagotovljene osnovne pomoči po posameznih ciljnih skupinah spreminjala. Če se ne upošteva leto 2015, je bilo med eno in dvema tretjinama vrednosti osnovne materialne pomoči dodeljene otrokom, pri čemer se v zadnjih letih povečuje delež skupne vrednosti, dodeljen brezdomcem. V času priprave tega dokumenta Romunija še ni razvrstila vrednosti materialne pomoči, ki jo je zagotovila v letu 2021, po ciljnih skupinah; gre za neuvrščenih 24 % na sliki 7.

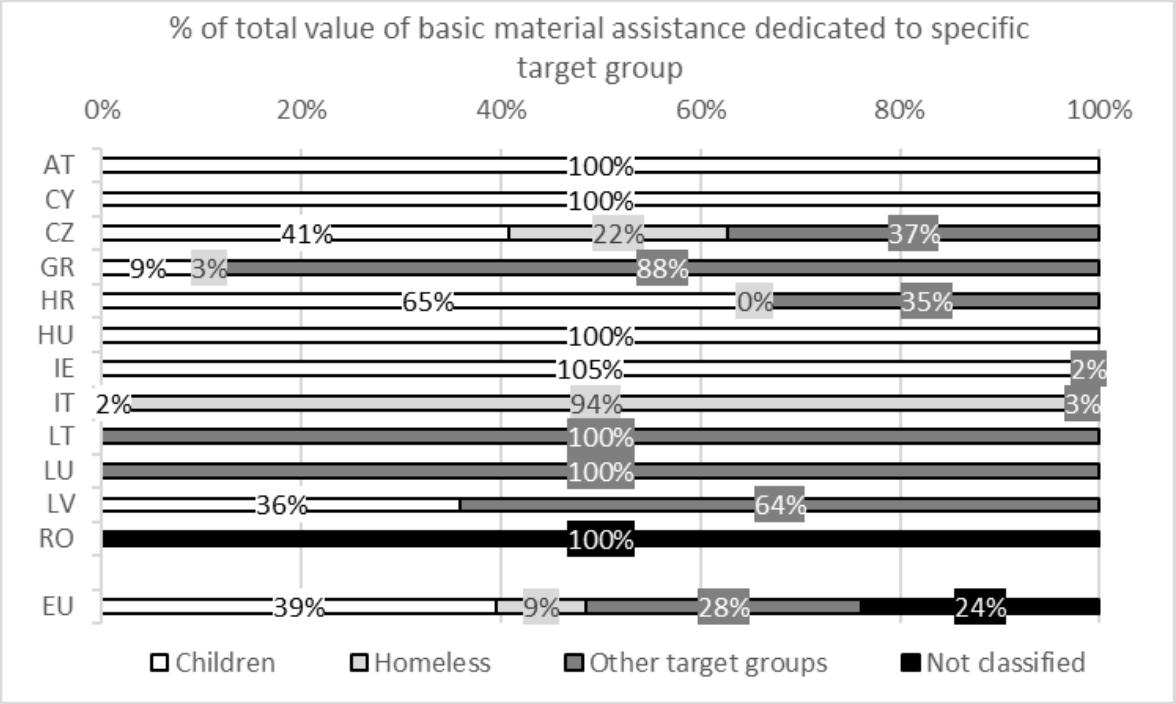
Slika 7 Delež skupne vrednosti osnovne materialne pomoči po ciljnih skupinah

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Relativna vrednost osnovne materialne pomoči, zagotovljene ciljnim skupinam v letu 2021, je nadalje analizirana po državah članicah. To omogoča vpogled v različne načine, na katere so države izbrale vrsto osnovne materialne pomoči. Vrednost osnovne materialne pomoči je bila skoraj v celoti dodeljena otrokom v Avstriji[14], na Cipru, Madžarskem in Irskem[15] ter v veliki meri na Hrvaškem (35 %) in Češkem (41 %). Na Češkem je bilo 22 % vrednosti osnovne materialne pomoči dodeljenih brezdomcem, v Italiji pa je bila tej skupini dodeljena skoraj celotna vrednost materialne pomoči (94 %).

Porazdelitev vrednosti osnovne materialne pomoči po posameznih ciljnih skupinah (2021)

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

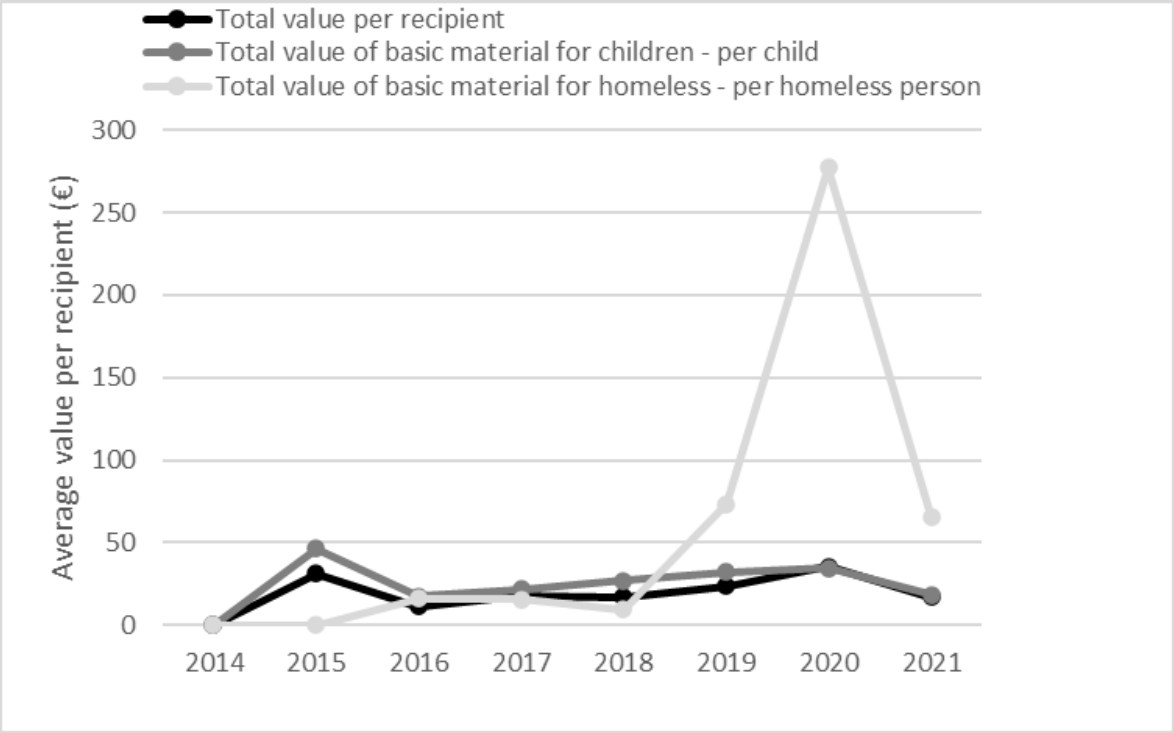
Vrednost osnovne materialne pomoči na prejemnika se je do leta 2020 rahlo povečevala in dosegla 35,42 EUR. Leta 2021 se je povprečna vrednost na prejemnika močno znižala na 16,73 EUR (oziroma 29,55 EUR ob neupoštevanju Romunije). Nižjo vrednost za Romunijo je mogoče pojasniti z dejstvom, da je bila večina njenih stroškov del dvoletnega podpornega programa, zabeleženega leta 2020.

Vrednost osnovne materialne pomoči na brezdomce je z leti močno nihala, predvsem zaradi manjšega števila doseženih brezdomcev, zlasti v letu 2020. Leta 2020 je bila povprečna vrednost več kot 277 EUR na brezdomca zaradi sorazmerno visoke vrednosti in omejenega števila oseb, o katerih je poročala Italija (323 EUR na brezdomca v letu 2020 v primerjavi z 98 EUR v letu 2021). Italija v letnem poročilu o izvajanju ni pojasnila te razlike.

[14] Avstrijska podpora v okviru sklada FEAD je bila namenjena izključno učencem v šolah. Nekateri so že presegli starostno mejo za otroke.

[15] Irska je poročala o višji vrednosti osnovne materialne pomoči, zagotovljene otrokom, kot je skupna vrednost zagotovljene osnovne pomoči, in sicer 105 %. To v letnem poročilu o izvajanju ni pojasnjeno.

Slika 8 Gibanje vrednosti osnovne materialne pomoči na prejemnika skozi čas

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

OP I – spremljevalni ukrepi

V skladu z uredbo o FEAD so države članice, ki so v letu 2021 izvajale programe OP I, izvajale tudi spremljevalne ukrepe. Vendar je kriza zaradi COVID-19 predstavljala velik izziv za zagotavljanje teh spremljevalnih ukrepov, ki so se v državah članicah na splošno izvajali neenakomerno.

Večina držav članic je še naprej izvajala kombinacijo spremljevalnih ukrepov, le nekaj pa se jih je odločilo, da se bodo osredotočile na le eno ali dve dejavnosti.

Med spremljevalnimi ukrepi, izvedenimi v letu 2021, so bili:

- svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane (Belgija, Bolgarija, Češka, Španija, Finska, Francija, Hrvaška, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Portugalska in Slovaška),
- izobraževalne dejavnosti ali informacije za promocijo zdrave prehrane in življenjskega sloga, npr. kuharske delavnice (Belgija, Bolgarija, Češka, Grčija, Španija, Finska, Francija, Hrvaška, Italija, Litva, Luksemburg, Latvija, Portugalska, Poljska, Romunija, Slovenija in Slovaška),
- svetovanje o zmanjševanju nastajanja odpadne hrane (Bolgarija, Češka, Španija, Finska, Luksemburg, Latvija, Poljska in Portugalska),
- svetovanje o osebni higieni (Belgija, Bolgarija, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Latvija, Romunija in Slovaška),
- napotitev na pristojne službe (npr. socialne/upravne) (Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Finska, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Latvija, Portugalska in Slovaška),
- kovčing in delavnice, zlasti za krepitev vključevanja v izobraževanje ali na trg dela (Bolgarija, Ciper, Češka, Grčija, Finska, Francija, Irska, Italija, Litva, Latvija, Malta, Romunija in Slovenija),

- izobraževalne dejavnosti in usposabljanje/programi za pridobivanje znanj in spretnosti (Grčija, Francija, Latvija, Malta, Poljska, Romunija in Slovenija),
- ukrepi za lajšanje dostopa do zdravstvenega varstva (Bolgarija, Španija, Finska, Francija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija in Romunija),
- psihološka in terapevtska podpora (Češka, Grčija, Finska, Francija, Madžarska, Italija, Litva, Latvija, Poljska, Romunija in Slovenija),
- nasveti o upravljanju družinskega proračuna (Belgija, Češka, Grčija, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Portugalska in Slovaška),
- posebni nasveti o ohranjanju ali ponovnem vzpostavljanju družinskih vezi/vezi v skupnosti, vključno z reševanjem sporov, starševsko podporo, podporo za oskrbo na domu (Bolgarija, Ciper, Francija, Irska, Litva, Latvija in Poljska),
- družabne in prostočasne dejavnosti (Češka, Finska, Francija, Latvija, Luksemburg, Malta, Poljska in Slovenija),
- zagotavljanje pravnih storitev (Češka, Francija, Italija, Litva, Poljska in Romunija) ter
- druge spremljevalne dejavnosti (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Španija, Finska, Francija, Irska, Grčija, Italija, Luksemburg, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija in Slovenija), zlasti storitve osebne podpore, oskrba odraslih, socialni prevoz, ukrepi za lajšanje dostopa do stanovanja ali zavetišča, podpora za dostop do pravic in učna podpora.

OP II – socialno vključevanje

Štiri države članice (Nemčija, Danska, Nizozemska in Švedska) so sklad FEAD uporabile za doseganje ciljev socialnega vključevanja. Vsaka od teh držav članic ima posebne vrste ukrepov, ki so prilagojeni posebnim ciljnim skupinam. To je v nasprotju z bolj standardiziranim pristopom za ukrepe pomoči v hrani ali osnovne materialne pomoči ter je najbolj opazno pri vzpostavljenih kazalnikih in izvedenih dejavnostih. **Iz tega oddelka je razvidno, da so se v letu 2021 vsi štirje programi socialnega vključevanja soočali z izzivi pri doseganju posebnih ciljnih skupin** zaradi vztrajnih omejitev zaradi COVID-19. Pristop in ciljne skupine teh programov se zaradi njihove specifične in prilagojene narave niso bistveno spremenili. Zato je bilo prejemnikov v letu 2021 manj kot v prejšnjih letih.

Število prejemnikov je občutno manjše kot pri drugih programih tipa FEAD, kar je načrtna značilnost zasnove. Preglednica 7 prikazuje znatno zmanjšanje števila prejemnikov v letu 2021 v primerjavi z letom 2020, zlasti v Nemčiji. Razlog za to je dejstvo, da se je v letih 2021 in 2022 nadaljevalo veliko manj projektov. Zaradi proračunskih omejitev je bilo mogoče po letu 2020 podaljšati le nekatere projekte. Nemčija v svojem letnem poročilu o izvajanju kot dejavnik zmanjšanja navaja tudi še vedno prisotne omejitve zaradi COVID-19. Pri razlagi podatkov so v letu 2021 upoštevane samo osebe, ki so prvič uporabljale svetovalno storitev v okviru projekta, čeprav so številni drugi še naprej prejemali podporo.

V Nemčiji, na Švedskem in Nizozemskem je bilo manjše število prejemnikov povezano tudi z omejitvami zaradi COVID-19, saj sestanki v živo pogosto niso bili mogoči; na Nizozemskem je podpora pogosto potekala v knjižnicah, ki so bile prvih pet mesecev leta 2021 zaprte.

Preglednica 7 Število oseb, ki prejemajo pomoč pri socialnem vključevanju

Država članica	2018	2019	2020	2021	% EU

DE	37 062	27 742	28 168	16 787	94 %
DK	454	757	277	570	3 %
NL	769	579	366	93	1 %
SE	414	658	1 175	441	2 %
EU	38 699	29 736	29 986	17 891	100 %

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

V preglednici 8 so prikazane različne ciljne skupine v štirih državah članicah, ki so prejele podporo pri socialnem vključevanju. Skupna vrednost v stolpcu lahko znaša več kot 100 %, ker je bil lahko en posameznik razporejen v več kategorij. Nizozemska se je še naprej osredotočala le na osebe, starejše od 65 let, in dosegla predvsem ženske (85 %). V drugih treh državah so bili migranti, osebe tujega rodu ali pripadniki manjšin med glavnimi skupinami posameznikov, ki so prejeli podporo pri socialnem vključevanju. Danska in Švedska sta se osredotočali skoraj izključno na brezdomce.

Preglednica 8 Osebne značilnosti oseb prejemnikov podpore pri socialnem vključevanju v letu 2021

	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
DE	16%	1%	50%	82%	2%	38%
DK	0%	1%	18%	92%	25%	100%
NL	0%	100%	85%	31%	18%	0%
SE	0%	3%	52%	83%	0%	97%
EU	15%	2%	50%	82%	3%	41%

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Deleži prejemnikov podpore pri socialnem vključevanju so bili primerjani z deleži pred letom 2020 (glej preglednico 9). Tako kot pri pomoči v hrani so **spremembe v ciljnih skupinah na skupni ravni razmeroma omejene**. V obdobju pandemije je mogoče zaznati večji delež brezdomcev (povečanje za 14 odstotnih točk), predvsem zaradi večjega absolutnega števila v tej ciljni skupini na Švedskem in Danskem. Programi v teh dveh državah so se osredotočali le na to ciljno skupino. Posledično to ne vpliva na delež prejemnikov na nacionalni ravni (100 % oziroma 97 %), temveč na ravni EU, kjer se povečanje absolutnega števila odraža tudi v relativnem deležu celotnega prebivalstva. Poleg tega se je na Švedskem povečal tudi delež migrantov med vsemi prejemniki; država je poročala, da so se osebe z migrantskim ozadjem zlasti leta 2021 vrnile na Švedsko, vendar so bile zaradi pandemije pogosto v bolj negotovem položaju kot prej.

Preglednica 9 Spremembe ciljnih skupin, doseženih z OP II, med obdobjema 2014–2019 (pred pandemijo) in 2020–2021 (v odstotnih točkah)

change in percentage points	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
DE	-0	0	0	-3	0	-6
DK	-	-0	-1	1	4	-
NL	-	-	-6	2	-3	-
SE	0	-1	2	12	-	-1
EU	3	-1	1	-3	-0	14

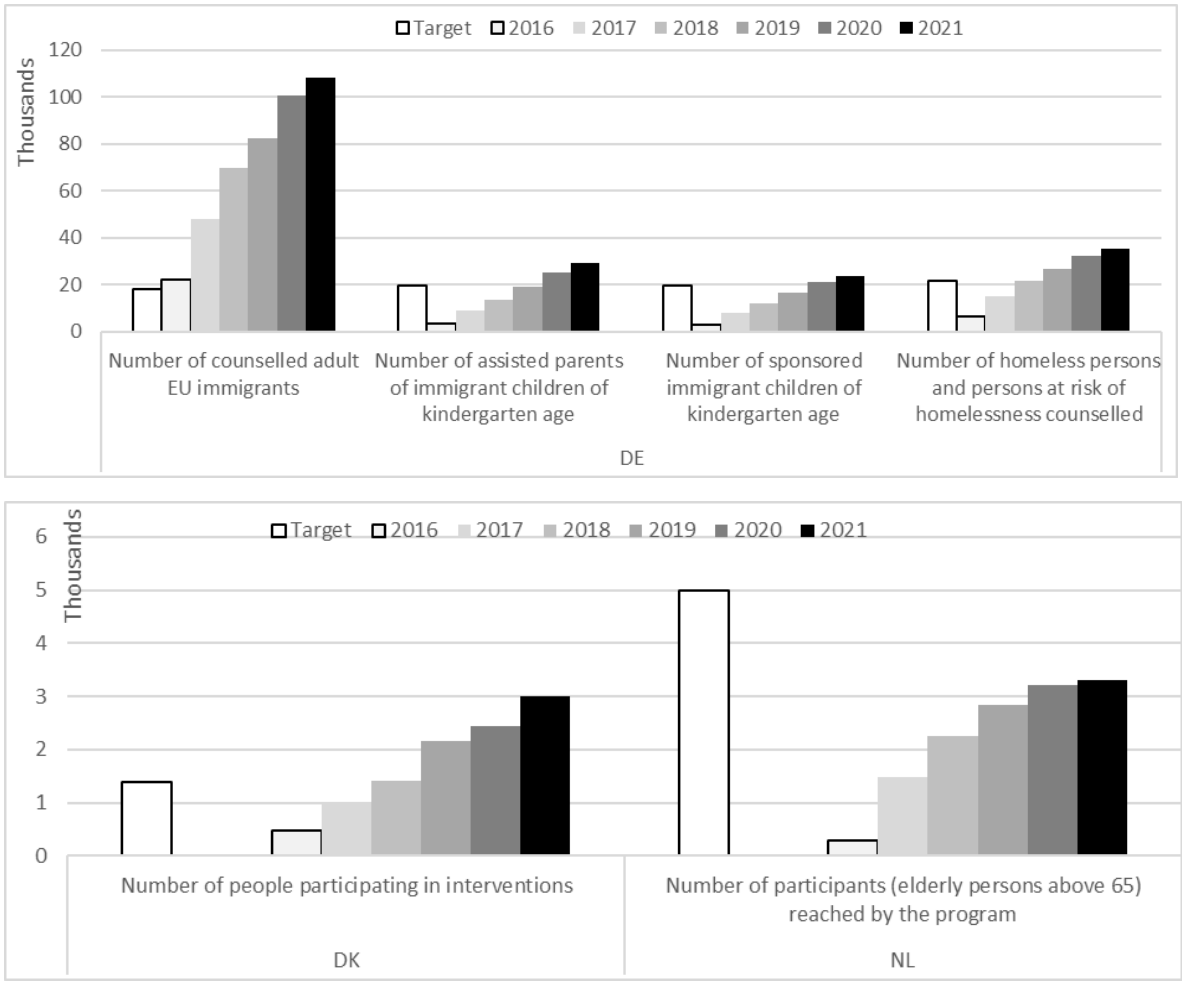
Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Pregled pristopa k socialnemu vključevanju, ki so ga sprejele Nemčija, Danska, Nizozemska in Švedska, pomaga pojasniti njihove odločitve glede načrtovanja programov. Za razliko od pomoči v hrani in osnovne materialne pomoči se izvajanje programov FEAD za socialno vključevanje ne spremlja na podlagi skupnih kazalnikov. Namesto tega lahko države same določijo kazalnike, ki so lahko usmerjeni v posebne vrste načrtovanih ukrepov. Izbire različnih programov so podrobneje predstavljene v nadaljevanju.

- **Nemčija se v svojem programu osredotoča na doseganje novoprispelih državljanov EU in njihovih otrok**, ki jim pomaga pri dostopu do predšolske vzgoje, ter brezdomcev, za katere izboljšuje dostop do svetovanja in podpornih ukrepov. V prvem letu programa je že presegla cilj svetovanja 18 044 priseljencem. To število se je v naslednjih letih še povečalo na skupno več kot 108 000 priseljencev. Nemčija je s tem močno presegla cilj glede števila odraslih priseljencev, ki so deležni svetovanja. Druge cilje glede rezultatov je dosegla pred kratkim. Cilj za priseljence s predšolskimi otroki je bil na primer dosežen leta 2020, cilj glede brezdomcev, ki so bili deležni svetovanja, pa leta 2018, pri čemer se je število še povečalo na skupno več kot 35 000.
- Na Danskem je **podpora v okviru sklada FEAD usmerjena v brezdomce**. Tem je zagotovljena podpora na terenu z začasno nastanitvijo, skladiščnimi prostori ter socialnimi dejavnostmi in programi za spodbujanje zaposljivosti. Danska je leta 2018 dosegla cilj 1 400 posameznikov, do leta 2021 pa je podporo skupno prejelo 3 016 posameznikov.
- Nizozemska uporablja podporo pri socialnem vključevanju iz sklada FEAD za **podpiranje starejših z nizkim razpoložljivim dohodkom, da bi se preprečila in odpravila socialna izključenost**. To se izvaja s programi na terenu, kar poteka predvsem z organizacijo socialnih dejavnosti in programov v lokalnih knjižnicah v štirih največjih mestih. Program se še vedno približuje cilju zagotavljanja podpore 5 000 posameznikom; do konca leta 2021 je dosegel 3 299 posameznikov. V letnem poročilu o izvajanju je navedeno, da je bila v okviru programa dana prednost kakovosti pred količino; v letih 2020 in 2021 je zaradi omejitev COVID-19 podporo prejelo manj prejemnikov, kot je bilo pričakovano. Te omejitve so močno vplivale na nizozemsko podporo, ki je bila osredotočena izključno na starejše. Ta skupina je bila še posebej ranljiva za COVID-19 in jo je bilo zato med pandemijo precej težje doseči.
- **Na Švedskem sklad FEAD podpira socialno ranljive posameznike (brezdomce ali osebe, ki jim grozi brezdomstvo, migrante, osebe tujega rodu, pripadnike manjšin in ženske), ki niso gospodarsko dejavni in na Švedskem prebivajo manj kot tri mesece**. Merilo stalnega prebivališča zagotavlja, da sklad FEAD obravnava ciljno skupino, ki ni zajeta v zakonu o socialnih storitvah. Cilj programa je zagotoviti osnovne informacije o švedski družbi, usmerjene v potrebe ciljne skupine po informacijah, pa tudi ciljno usmerjene informacije o zdravstvenih vprašanjih. Poleg skupnih kazalnikov niso bili določeni nobeni cilji glede rezultatov za pregled napredka.

Na sliki 9 je povzet napredek pri doseganju ciljev za kazalnike učinka. V Nemčiji, na Danskem in Nizozemskem so bili vsi cilji doseženi do konca leta 2021.

Slika 9 Napredek pri doseganju ciljev glede rezultatov – OP II – Socialno vključevanje

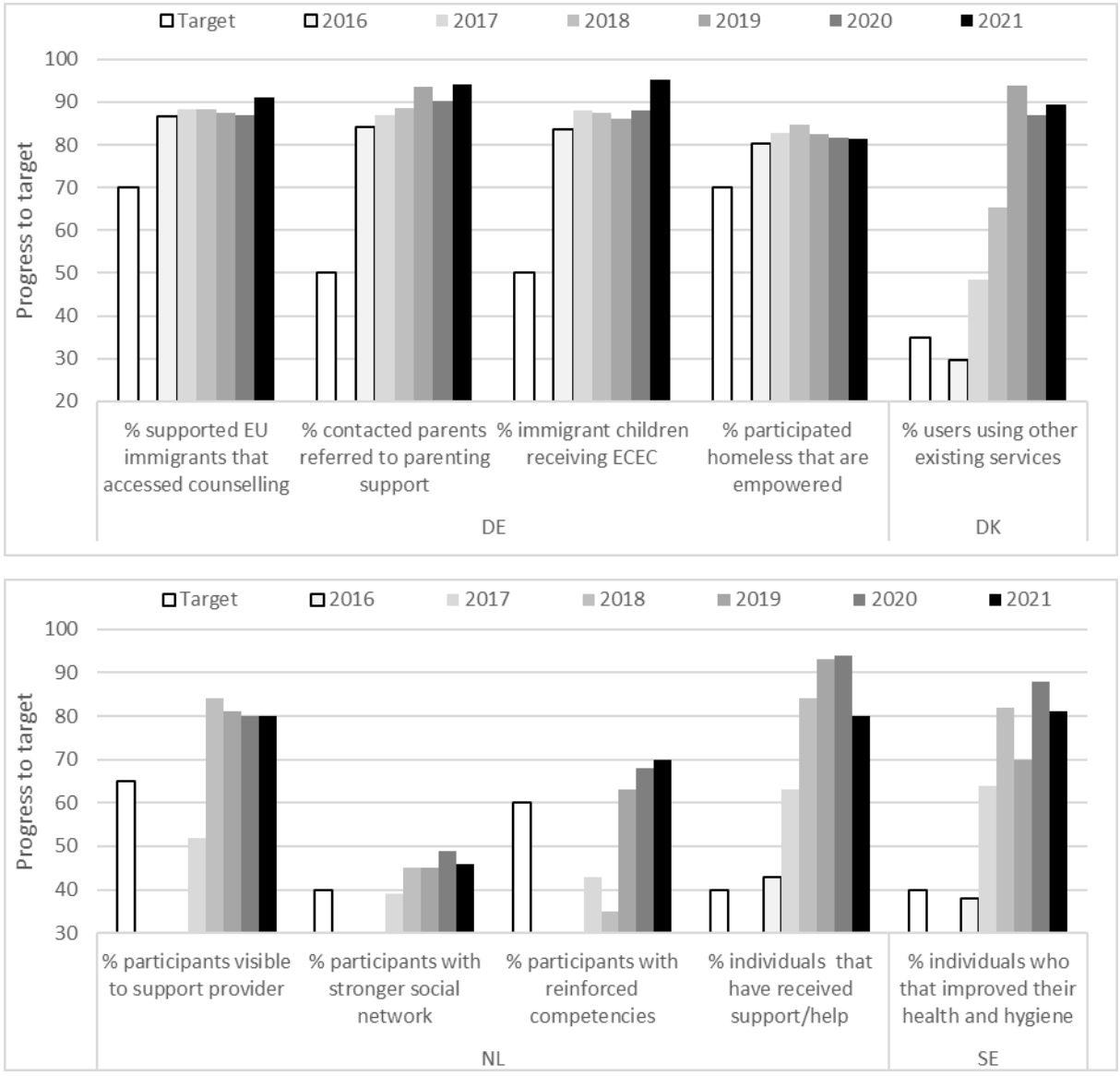
Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

V vseh štirih programih so bili cilji glede rezultatov določeni na podlagi specifičnih ciljev, ki so predstavljeni na sliki 9. **Vsi cilji glede rezultatov so bili doseženi brez težav, pogosto že v prvem letu izvajanja**. Zaradi tega se porajajo vprašanja o ravni ambicioznosti različnih ciljev.

- V Nemčiji **so cilji dosledno doseženi pri vseh štirih kazalnikih rezultatov**. Delež podprtih priseljencev, ki imajo dostop do svetovanja, je znašal približno 90 % in se je leta 2021 celo izboljšal. Pri ostalih treh kazalnikih so bili rezultati izvajanja stabilni ali so se izboljšali, in sicer precej nad zastavljenimi cilji.
- Na Danskem se je **delež uporabnikov, ki uporabljajo tudi druge storitve močno povečal** od prvih let izvajanja, pri čemer zdaj predstavljajo 89 % ciljnih uporabnikov. V letnem poročilu o izvajanju je to predstavljeno kot primer uspešnih dejavnosti na terenu v okviru tekočih projektov, vendar v njem niso opisani specifični dejavniki uspeha.
- Na Nizozemskem **so bili vsi cilji glede rezultatov doseženi brez težav**, čeprav število udeležencev (rezultati) zaostaja za načrtovanim. Deleži udeležencev, ki so še vedno v stiku s ponudnikom podpore, imajo močnejše socialne mreže, izboljšujejo spretnosti in prejemajo druge vrste podpore, praktično v vsakem letu izvajanja močno presegajo cilj.

- Nazadnje, na Švedskem je bil **cilj glede števila udeležencev, ki izboljšujejo zdravje in higieno, dosežen že leta 2017**, kar je bilo drugo leto poročanja o napredku pri izvajanju.

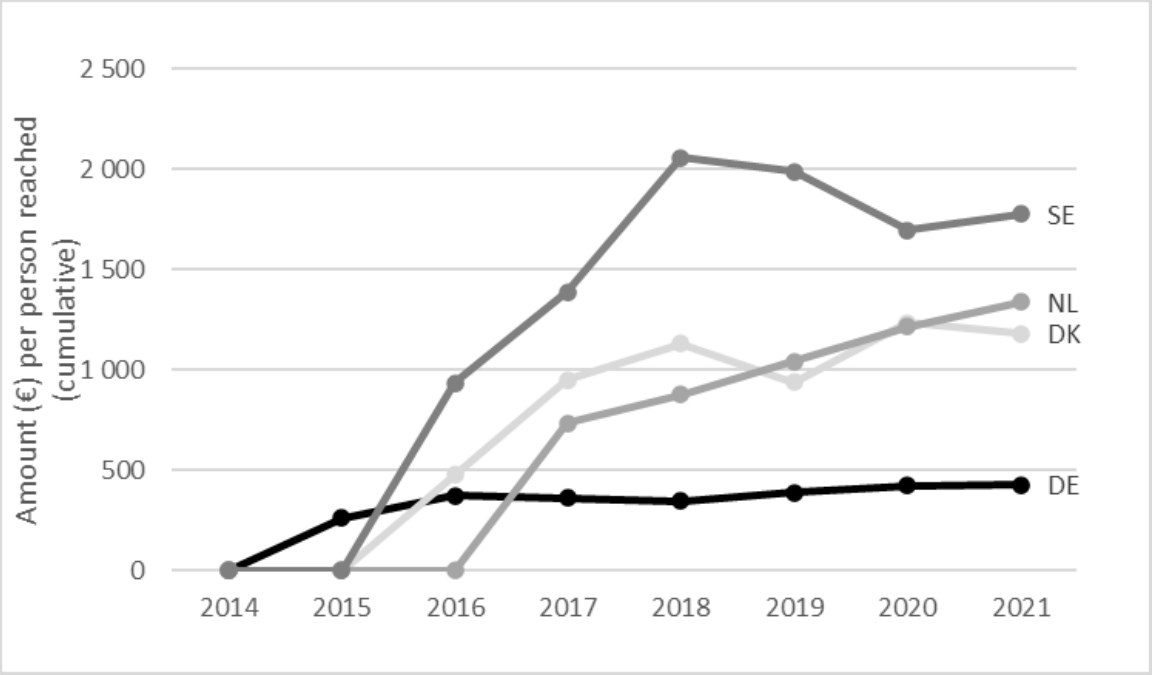
Slika 10 Napredek pri doseganju ciljev glede rezultatov – OP II – Socialno vključevanje

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

Ocenjene so bile tudi spremembe skupnih stroškov na posameznika, ki je prejel podporo pri socialnem vključevanju (glej sliko 10). Ker se lahko vrednosti, sporočene v posameznih letih, znatno razlikujejo in so včasih nekateri stroški povezani s sodelovanjem v različnih letih, je analiza omejena na kumulativne stroške na enoto. Z napredovanjem pri izvajanju programov postanejo izrazito visoke vrednosti (ali izrazito nizke) zaradi razlik v številu sporočenih posameznikov ali stroškov manj verjetne, saj se absorbirajo v skupne vrednosti. **Ta pregled prikazuje primerljive stroške na enoto za tri od štirih programov socialnega vključevanja. Nemčija je poročala o znatno nižjih stroških na enoto (360 EUR) v primerjavi s stroški na Švedskem (1 776 EUR), Nizozemskem (1 336 EUR) in Danskem (1 182 EUR).** Te razlike je mogoče najbolje pojasniti z različnimi stopnjami intenzivnosti podpore. Podatki kažejo tudi na splošni trend naraščanja stroškov na posameznika v zadnjih treh državah. Ta trend v letnih poročilih o izvajanju ni dosledno pojasnjen.

Slika 11 Nastali/plačani letni stroški na posameznika – primerjava po državah članicah – OP II – Socialno vključevanje

Vir: letna poročila o izvajanju za leto 2021, posodobljena do 15. decembra 2022.

2.3 Splošna načela

V členu 5 uredbe o FEAD je opredeljenih več medsektorskih načel, ki se morajo upoštevati v vseh programih FEAD. Države članice morajo poročati, kako upoštevajo ta načela. Najpomembnejša načela so podrobneje obravnavana v nadaljevanju.

Države članice so na dva glavna načina poročale o tem, kako dejavnosti dopolnjujejo obstoječe kohezijske instrumente EU in nacionalne ukrepe za odpravljanje materialne prikrajšanosti ter boj proti revščini in socialni izključenosti, pri čemer se izogibajo dvojnemu financiranju. Nekatere države članice so predložile minimalna poročila o preprečevanju prekrivanja. Latvija na primer poroča, da morajo organizacije upravičenke podpisati izjavo, da za isto dejavnost ne bodo zaprosile za podporo iz različnih skladov EU. Druge države, kot je Portugalska, se za preprečevanje dvojnega financiranja zanašajo na enotne informacijske sisteme in sisteme spremljanja.

Druga skupina držav članic je podrobno poročala o tem, kako njihovi programi izkoristijo morebitne sinergije med skladi. Usklajevanje med skladoma ESS in FEAD poteka prek institucionalnih povezav med pristojnimi organi upravljanja, kot je sodelovanje v odboru za spremljanje posameznega sklada. Poleg formalnih dogovorov organi upravljanja poročajo tudi o aktivnih komunikacijskih pobudah, s katerimi zagotavljajo, da so upravičenci, prejemniki in vladni partnerji seznanjeni z dejavnostmi, ki se izvajajo.

Pri številnih posebnih projektih so si prizadevali izkoristiti morebitne sinergije med skladi. Finska in Litva navajata številne projekte ESS, ki so bili zasnovani kot pomožni ukrepi za krepitev socialne vključenosti oseb, ki prejemajo pomoč tudi v okviru sklada FEAD, in podpirajo podobne partnerske organizacije pri organizaciji nadaljnjih dejavnosti. Na

Poljskem morajo organizacije upravičenke v skladu s smernicami organov upravljanja prejemnikom pomoči v hrani zagotoviti informacije o tem, kako lahko prejemajo ustrezno podporo iz sklada ESS, in jim pomagati pri prijavi za te ukrepe.

Vse države članice so poročale, da so načela enakega obravnavanja žensk in moških ter širšega preprečevanja vsakršne diskriminacije (člen 5(11)) obravnavana v njihovih programih FEAD. To je na primer razvidno iz meril za izbiro partnerskih organizacij in projektov. Strategije v zvezi s terenskim delom, ki jih partnerske organizacije sprejmejo za izvajanje projektov, temeljijo na teh načelih. Podatki, zbrani v sistemih spremljanja, omogočajo pregled obstoječih praks; Irska je poročala, kako se demografski podatki, vključno z razčlenitvijo po spolu, preučujejo med četrtletnim poročanjem lokalnih partnerskih organizacij in med obiski lokacij za distribucijo na kraju samem.

Kar zadeva merila za izbor živil, države članice poudarjajo, da spoštujejo objektivna merila, ki upoštevajo vlogo živil pri zagotavljanju uravnotežene prehrane[16]**.** Belgija navaja, da se pri izbiri živil zanaša na strokovno pomoč, pri čemer se upoštevajo posebne potrebe prejemnikov ter prehranska kakovost, rok uporabnosti in glikemični indeks. Bolgarija upošteva priporočila ministrstva za zdravje o zagotavljanju uravnotežene prehrane. Španija navaja, da se pri izbiri osnovnih živil osredotoča predvsem na čim večje zadovoljevanje prehranskih potreb prikrajšanih ljudi z zagotavljanjem čim večje raznolikosti osnovnih hranil (beljakovin, ogljikovih hidratov, maščob, vlaknin, vitaminov in mineralov) ter na zmanjšanje pomanjkanja hranilnih snovi. Finska sprejema podobna načela v skladu s smernicami državnega svetovalnega odbora za prehrano. Na Hrvaškem mora razdeljena hrana ustrezati strogim standardom kakovosti, kot so določeni v nacionalni zakonodaji o kmetijstvu in hrani, pri čemer mora biti trajnostno pridelana in predelana. Malta je del programa FEAD za pomoč v hrani uporabila za začetek kampanje razdeljevanja sadja, zelenjave in mleka šolarjem. Cilj kampanje je bil ustvariti kulturo zdravih in trajnostnih prehranjevalnih navad pri majhnih otrocih. V Sloveniji je bila hrana izbrana na podlagi predlogov izbranih partnerskih organizacij in vključuje osnovna živila (kot so mleko, testenine in riž). Ta so bila dopolnjena s hrano, ki so jo podarile ali kupile partnerske organizacije, da bi se oblikoval uravnotežen in zdrav paket živil. Tako kot zgoraj navedene države tudi Slovaška sledi zahtevam partnerskih organizacij, pri čemer upošteva pripombe urada za javno zdravje glede potrebe po skladnosti s priporočenimi dnevnimi odmerki, določenimi v slovaški zakonodaji.

Več držav članic je kot vodilno načelo izpostavilo tudi zmanjševanje nastajanja odpadne hrane. Tak ukrep je povezan s ciljem trajnostnega razvoja 12.3, katerega cilj je do leta 2030 prepoloviti količino odpadne hrane na osebo, in s pobudami EU za zmanjšanje nastajanja odpadne hrane, kot je strategija „od vil do vilic“[17]. Vse zgoraj navedene države članice že upoštevajo izkušnje partnerskih organizacij, kar jim omogoča zagotavljanje živil, ki ustrezajo potrebam prejemnikov. Izbrana živila se redno spreminjajo glede na razvijajoče se potrebe ali praktične **izkušnje**, kar prispeva k zmanjšanju nastajanja morebitne odpadne hrane. Številne države članice so sprejele dodatne ukrepe. Na Finskem je varnost hrane zelo pomembna, država pa upošteva prevoz izbranih živil, omejene skladiščne zmogljivosti partnerskih organizacij in rok uporabnosti živil. Zato Finska ne ponuja svežih proizvodov ali proizvodov, ki zahtevajo prevoz in skladiščenje v hladilniku. Tudi Slovaška namerno izbira živila, ki jih je enostavno skladiščiti, ne zahtevajo posebnih pogojev skladiščenja in imajo

[16] Člen 5(13) Uredba (EU) št. 223/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim (UL L 72, 12.3.2014, str. 1).

[17] Evropska komisija (2020), *Strategija „od vil do vilic“ za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem* (COM(2020) 381 final).

dovolj dolg rok uporabnosti. Irska ima zelo zanimiv pristop k odpadni hrani, saj sodeluje z neprofitnim socialnim podjetjem FoodCloud, ki je bilo ustanovljeno za boj proti nastajanju odpadne hrane. FoodCloud povezuje podjetja z velikimi količinami presežne hrane in dobrodelne organizacije v skupnostih po vsej državi. S tem zagotavlja, da končni prejemniki prejmejo raznolika in kakovostna presežna živila. Podjetja, ki darujejo hrano, imajo koristi od tega, da zmanjšajo stroške odstranjevanja odpadkov ter smiselno in praktično prispevajo k družbi.

Skrb za podnebje in okolje je še en pomemben medsektorski vidik pri izbiri osnovne materialne pomoči, o katerem so poročale države članice. Avstrija poroča, da si je prizadevala najti kakovostne predmete z dolgo življenjsko dobo in da je povečala uporabo recikliranih proizvodov; od leta 2020 so na primer vsi nahrbtniki in šolske torbe izdelani iz tkanin iz recikliranih plastenk PET. Tudi Češka navaja, da jih pri izbiri proizvodov vodi načelo, da ti ne smejo škodovati okolju, in da se v okviru programa spodbuja recikliranje. To se na primer doseže z izbiro toaletnega papirja, ki je v celoti izdelan iz recikliranega materiala. Podobno Romunija poudarja, da je pozorna na zahteve glede embalaže higienskih izdelkov, ki jih razdeljuje v okviru projektov osnovne materialne pomoči. Na etiketah teh izdelkov morajo biti navedeni podatki o varstvu okolja in recikliranju embalaže. Romunija posebno pozornost namenja tudi varstvu naravnih virov s ponovno uporabo lesenih palet, na katerih se dobavljajo paketi hrane, in zmanjšanjem porabe papirja tako, da se o projektih obvešča po elektronski pošti.

3. SKLEPI

V letu 2021 so na sklad FEAD še naprej močno vplivale posledice COVID-19. Države članice so morale ponovno preučiti prednostne naloge programa FEAD, ciljne skupine, dejavnosti in vrste podpore ter hkrati zagotavljati nadaljnjo podporo ranljivim skupinam. Z dodatnim proračunom, ki je na voljo v okviru REACT-EU, so bile dodatno podprte pobude, namenjene obravnavanju višjih stopenj negotovosti zaradi COVID-19 po vsej EU. Omogočil je, da se je v okviru obstoječih programov FEAD **ciljnim skupinam zagotovilo več pomoči v hrani in osnovne materialne pomoči, s tem pa tudi ključna podpora ljudem, ki so bili že v negotovem položaju.** Zato se je sklad FEAD izkazal za pomemben instrument pri podpiranju ambicij akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic, katerega cilj je zmanjšanje števila ljudi, ki jim grozita revščina in socialna izključenost. Prav tako predstavlja prožen način porabe dodatnega proračuna, ki je na voljo v okviru REACT-EU.

V letu 2021 so bili letni prijavljeni odhodki znatno višji kot v prejšnjih letih, kar je povečalo splošno stopnjo izvajanja. V letnih poročilih o izvajanju za leto 2021 je bilo v primerjavi s 525,2 milijona EUR, prijavljenimi v letu 2020, v letu 2021 skupno prijavljenih 703,9 milijona EUR. To izboljšanje izvajanja je bilo potrebno glede na skupno 63-odstotno stopnjo izvajanja (3,1 milijarde EUR) ob koncu leta 2021. Ker sta do konca izvajanja še dve leti, bodo v prihodnjem letu potrebne višje stopnje izvajanja, da bi se preprečila sprostitev obveznosti. Do konca leta 2021 je bilo skupno 4,7 milijarde EUR (94 % dodeljenega proračuna) sporočene kot odobreni proračun, upravičenci pa so poravnali ali izplačali 3,6 milijarde EUR (oz. 72 % dodeljenega proračuna).

Ocenjeno število prejemnikov pomoči v hrani (15 milijonov) in osnovne materialne pomoči (2,1 milijona) je v primerjavi s prejšnjim letom ostalo razmeroma stabilno. Količina hrane v tonah se je od leta 2019 stalno povečevala in je leta 2021 znašala skoraj 450 000 ton. Tudi skupna denarna vrednost osnovne materialne pomoči se je povečevala in dosegla 34,9 milijona EUR. Večje spremembe vrst prejemnikov pred pandemijo in med njo so bile opažene le v majhnem številu držav. Vendar to ne pomeni, da so programi še naprej delovali enako kot pred pandemijo COVID-19; dejansko se je v programih poročalo o prilagoditvi ciljnih prejemnikov, da bi se odzvali na posebne potrebe med pandemijo. To v primerjavah ni vedno vidno, saj je bilo v nekaterih primerih **področje uporabe ponovno opredeljeno *v okviru* iste kategorije**. Podpora je bila na primer razširjena na obstoječe prejemnike, kot so otroci, starejši in migranti.

Države članice v svojih letnih poročilih o izvajanju poročajo, da so na morebitni doseg FEAD še naprej vplivale težave z zmogljivostjo partnerskih organizacij in logistični izzivi (dostave na domu, mobilizacija prostovoljcev, opredelitev prejemnikov), ki so povezani predvsem s pandemijo COVID-19 in so bili omenjeni že leta 2020. Lokalne organizacije upravičenke so našle načine za spoprijemanje z veljavnimi omejitvami in uspele še naprej pomagati približno toliko prejemnikom kot v letu 2020. Pri pobudah za socialno vključevanje (programi OP II v Nemčiji, na Danskem, Nizozemskem in Švedskem) je bil vpliv omejitev zaradi COVID-19 občutnejši, zlasti ker so bili objekti, ki so se uporabljali za terensko delo (knjižnice, skupnostni centri itd.), med zaporami pogosto prisilno zaprti. Tudi pri razdeljevanju hrane in materialni pomoči so se pojavljali logistični izzivi, ki pa so bili sčasoma odpravljeni, da sta se omogočila odziv na stalno povpraševanje po podpori in ohranitev podobne ravni dostave kot v prejšnjem letu pandemije. Glede na stabilno število

prejemnikov med zaporami zaradi COVID-19 v letu 2021 je mogoče sklepati, da so bili ti izzivi izravnani s povečanim povpraševanjem, ki ga je povzročila pandemija.

Zadnji dve leti izvajanja FEAD bosta prinesli izzive. Ob večjem pritisku za dokončanje projektov in prijavo vseh ustreznih odhodkov bodo na izvajanje FEAD verjetno vplivale negotovosti glede morebitnih zdravstvenih omejitev, migracijskih tokov zaradi ruske vojne agresije proti Ukrajini in drugih zunanjih izzivov.